

SLIVENSKI
vestnik

Letnik IXX.

Celovec, petek, 7. februar 1964

Štev. 6 (1132)

Trideset let
po 12. februarju 1934

Prihodnji teden se bomo v Avstriji spominjali dogodkov, ki so pred tridesetimi leti tragično posegli v usodo naše domovine. Takratni režim pod vodstvom kanclerja Dollfussa je razbil demokratični ustroj države in zavladala je klerofašistična diktatura, katera je v kratkih štirih letih uspela pripraviti pot najhujšemu nasilju v zgodovini človeštva — nacizmu.

Avtrijsko delavstvo se je v tistih zgodovinskih dneh februarja 1934 sicer zavedalo, za kako važno odločitev gre, vendar ni bilo pripravljeno in močno dovolj, da bi se moglo z uspehom postaviti v bran proti grobokopnim svobode in demokracije. Na Dunaju in v raznih drugih avstrijskih mestih so se delovni ljudje zbrali okoli svojih voditeljev in začeli neustrašen boj za obrambo pridobitev, priborjenih v dolgoletnih bojih za politično in socialno enakopravnost. Toda združena reakcija je s pomočjo policije in vojašrine v krvi zatrla upor; zapokale so puške in pod topovskimi kroglami so se začele rušiti barikade v delavskih naseljih. Premajhno število junaških upornikov, ki so bili le nezadostno oboroženi in tudi premalo povezani, se kmalu podleglo premoči klerofašistične reakcije, katere je potem odgovorila z vislicami, koncentracijskimi taborišči in drugimi oblikami krutega nasilja. Stotine mrtvih delavcev in njihovih zvestih soborcev iz vrst podeželjskih ljudi, na tisoče ranjenih delavskih žena in otrok, s topovi razstreljena delavska stanovanja ter razbite vse demokratične pridobitve in pravice širokih množic delovnega ljudstva — to je bil obračun februarjskih dogodkov leta 1934.

Trideset let je minilo od takrat in v teh treh desetletjih je moralo avstrijsko ljudstvo še skozi mnoge preizkušnje, ki so bile take, da so se dogodki iz leta 1934 le še bolj vtisnili v spomin kot svarilo vsakomur, ki so mu resnično pri srcu svoboda domovine in demokratične pravice posameznika, da se tragedija iz leta 1934 nikdar več ne sme povrniti. Zrtno, ki jih je doprineslo avstrijsko ljudstvo, stalno opominjajo in pozivajo, da je treba medsebojna nasprotja premostiti in združiti sile v skupnem prizadevanju za uspešen razvoj in blaginjo domovine in vseh njenih državljanov.

12. februar je od takrat naprej vsakoletni spominski dan. Vendar je bil vse do lanskega leta več ali manj le spominski dan avstrijskega delavstva in njegovih organizacij, medtem ko je nasprotna stran zastopala mnenje, da se mora pod preteklost potegniti črta. Res, odpiranje starih ran ne prispeva k pomiritvi, toda še bolj nevarno bi bilo pozabiti dogodke in zamolčati vzroke, ki so privedli do njih. Preteklost je mogoče premagati le s tem, da na tragičnih izkušnjah te preteklosti skušamo najti izhodišče za skupno pot v bodočnost. Zato je toliko bolj razveseljivo, da bo prav letošnje leto, ko obhajamo tridesetletnico 12. februarja 1934, v tem oziru zgodovinska prelomnica in bo letos po sklepu obeh vladnih strank prvič prirejena skupna spominska svečanost. Tako spomin na tragične dogodke pred tridesetimi leti ne bo več v znamenju zaostritve političnih nasprotij, marveč manifestacija skupne pripravljenosti, onemogočiti sleherni poskus ponovitve bratomornega boja.

Do te odločitve, za katero je dala pobudo Socialistična stranka Avstrije (ki obhaja letos 75-letnico svojega obstoja), je prišlo v času, ko se v koaliciji kažejo očitni znaki skrbnosti. Toliko bolj je sklep o skupni proslavi 12. februarja izraz politične zrelosti in državniške modrosti, ki opravičuje upanje, da bo po dolgih letih tudi v vladi končno le uspelo premestiti medsebojna nasprotja.

To bi bila vsekakor najlepša počastitev 12. februarja, ki potem ne bi bil več dan obujanja resentimentov in zagrenjevanja medsebojnih odnosov, marveč bi resnično postal simbol skupnega čuvanja idealov, za katere so pred tridesetimi leti žrtvovali svoja življenja najboljši sinovi avstrijskega ljudstva.

„Iskreno in prijateljsko vzdušje“ med obiskom vicekanclerja dr. Pittermanna v Jugoslaviji

Zadnjo soboto se je vicekancler dr. Piffermann vrnil s svojega obiska v Jugoslaviji, kamor ga je med svojim lanskoletnim bivanjem v Avstriji povabil predsednik zvezne skupščine SFR Jugoslavije Edvard Kardelj. V Jugoslaviji je imel vicekancler dr. Piffermann s predsednikom Kardeljem in drugimi visokimi predstavniki razgovore, ki so potekali v iskrenem in prijateljskem vzdušju.

Kakor smo kratko poročali že v zadnji številki našega lista, je vicekanclerja dr. Pittermanna sprejel tudi predsednik SFRJ maršal Tito in se zadržal z njim v prisrčnem razgovoru. Ob tej priložnosti je predsednik Tito enako kot drugi jugoslovanski predstavniki ugotovil, da imata Jugoslavija in Avstrija mnogo skupnega. Posebej se je zanimal za gospodarski položaj Avstrije in življenjske razmere njenega prebivalstva, zlasti delavcev in nameščencev. Izrazil je tudi zadovoljstvo nad olajšavami v osebnem prometu med obema državama in posebej poudaril pomen ljubeljskega predora, ki bo bistveno prispeval k razširitvi tega prometa. Ko se je poslovil od svojega gosta, je jugoslovanski predsednik izjavil, da se namerava udeležiti uradnih slavnosti ob otvoritvi ljubeljskega predora letos poleti.

Vicekancler dr. Pittermann je ob svojem prihodu na Dunaj izrazil zadovoljstvo nad potekom svojega obiska v Jugoslaviji in med drugim poudaril: „Zelo dober vtis sem odnesel z razgovorov, ki sem jih imel v Jugoslaviji. Pri jugoslovanskih ustanovah je čutili željo, da bi se okrepilo sodelovanje njihove industrije z avstrijsko podržavljeno industrijo. Seveda lahko jaz govorim samo o naših podržavljenih podjetjih, mislim pa, da bi bila lahko celotna blagovna izmenjava Avstrije z Jugoslavijo večja. Razširitev sodelovanja blagovnega prometa bi koristila celotnemu gospodarstvu naše države. V Jugoslaviji sem ugotovil ugodne pogoje za to.“ Vicekancler dr. Pittermann je opozoril na to, da so med posameznimi podjetji obeh držav že zdavnaj dobri gospo-

Vedno bolj prodira mnenje:

Ameriška politika ni več sodobna

Da ima Amerika s svojimi zavezniki tako v Evropi kakor tudi med latinskoameriškimi in azijskimi državami čedalje večje težave, je danes dejstvo, mimo katerega v Washingtonu ne bodo več mogli. Posebno politika, ki jo zastopa Amerika sama in jo skuša vsiljevati tudi svojim zaveznikom v odnosih do LR Kitajske in Kube, se je izkazala kot nesodobna. Tukaj ne gre toliko za dejstvo, da je očiten politični absurd, če po številu prebivalstva največja država na svetu ni zastopana v Organizaciji združenih narodov, niti ni glavni problem, da se nad neko državo izvaja blokada, ker njen režim ni zaželen, marveč je treba v prvi vrsti ugotoviti, da Amerika vedno bolj zgublja vpliv v tistih državah, ki so vsa povojna leta slepo sledile njenim navodilom.

Med glavnimi zavezniki Amerike v Evropi je bila do letos edina izjema Velika Britanija, ki je že pred leti priznala LR Kitajsko. Zdaj ji je sledila Francija — ne oziraje se na to, da bo v Washingtonu izzvala nasprotovanje! — in danes nihče ne more odgovoriti na vprašanje, če ne bo ta zgled že v doglednem času dovolj privlačen tudi za druge države. Precej podoben je primer tudi s Kubo: gospodarska blokada, ki jo je zapovedala Amerika, se je v razmeroma kratkem času izkazala kot udarec v vodo in Kuba je — ne nazadnje prav po zaslugi zaveznikov Ameri-

Zaostritev ciprske krize

Na sredozemskem otoku Ciper je prišlo do nove krize, ki se nevarno zaostrojuje, odkar sta Amerika in Velika Britanija sporočili, da nameravata poslati na Ciper vojaške sile Atlantskega pakta, katere naj bi skrbele z mir in red. Ciprski predsednik Makarios se je izrekel proti taki rešitvi in je zahteval podporo Združenih narodov. Zato je generalni sekretar OZN U Tant predčasno prekinil svojo turnejo po afriških deželah in se vrnil v New York.

Krizo na Cipru so sprožila nova neso-
glasja med tamkajšnjim grškim in turškim
prebivalstvom. V zadnjih dneh pa je pri-
šlo do velikih protestnih demonstracij, ki so
bile naperjene zlasti proti Ameriki in Veliki
Britaniji, katerima očitajo, da se vmešavajo
v notranje zadeve te države.

darski odnosi, treba pa bi jih bilo postaviti na širšo podlago, saj so za to pogoji.

Po izjavi vicekanclerja dr. Pittermanna je bilo v Beogradu govora tudi o sodelovanju Avstrije in Jugoslavije na tujih tržiščih ter o možnostih nadaljnje liberalizacije v medsebojni blagovni izmenjavi. Končno so razgovarjali tudi o nadaljnjih olajšavah v osebnem prometu, ki bodo po vsej verjetnosti uvedene že za letošnjo poletno sezono. Ob koncu je vicekancler dr. Pittermann naglasil, da so njegovi razgovori s predsednikom Titom in drugimi jugoslovanskimi voditelji pokazali, da so dani vsi psihološki in ekonomski pogoji za široko sodelovanje obeh držav, kajti na obeh straneh prevladuje želja, da sodelovanje ne bi bilo omejeno le na posamezne panoge industrije.

ke — na najboljši poti, da se že v bližnji bodočnosti izkoplje iz vsiljene gospodarske in hkrati tudi politične izolacije.

Ob takem razvoju je pač razumljiva čedalje večja zaskrbljenost Washingtona, ki v zadnjem času razpošilja svoje odposlance širom po svetu, da bi med zavezniki morda le še enkrat utrdili zaupanje v pravilnost ameriške politike. V državah, kjer velja za edino zveličavno sredstvo ameriški dolar, bo ta akcija verjetno uspeša. Bistveno drugače pa se vprašanje postavlja tam, kjer gospodarsko niso tako odvisni in si zato lahko privoščijo večjo samostojnost tudi v zunanji politiki. Ravno v tej smeri pa je treba iskati tudi vzroke, ki povzročajo Ameriki velike težave v njenih prizadevanjih za ustvaritev atlantske skupnosti.

Tudi na Švedskem ugotavljajo:

Nemčija se ni ničesar naučila iz preteklosti

„Koliko nacističnih škandalov na ministrski ravni bo že moralo priti na dan, preden bodo vodilni krogi v Zahodni Nemčiji uvideli, koliko škode takšna odkritja povzročajo ugledu Nemčiji!“ se spražuje švedski tisk, ko komentira nedavni odstop za-hodnonemškega ministra za begunce Krügerja, ki je bil na podlagi obtožb, da je so-deloval pri pobljanju protifašistov med drugo svetovno vojno, prisiljen podati ostav-ko. Hkrati švedski tisk ugotavlja, da je sramotno, ker imajo v Zahodni Nemčiji mnogo starih nacistov za tako nujno potrebne, da jim dajejo visoke funkcije ali celo ministr-ske stolčke. V zvezi z odstopom ministra Krügerja švedski tisk celo napada kanclerja Erharda, češ „da se ni ničesar naučil iz prefeklosti“.

Krügerjev primer pa ni edini, ki je v zadnjem času ponovno opozoril na razmere v Zahodni Nemčiji. V Bonnu so aretirali Ewalda Petersa, enega izmed visokih funkcionarjev zahodnonemške varnostne službe, ki je bil v zadnjem času šef osebne straže zahodnonemškega prezidenta in kanclerja ter je hkrati odgovarjal tudi za varnost tujih vodilnih državnikov, ki so obiskovali Zahodno Nemčijo. Obtožen je bil, da je sodeloval pri množičnem ubijanju sovjetskega pebivalstva na južnih področjih Sovjetske zveze za časa nacistične okupacije. Čim pa je bil Peters aretiran, je v zaporu napravil samomor.

Za zahodnonemške oblasti je poleg vseh drugih tudi ta primer silno neprijeten in je predsednik notranjega ministrstva izjavil, da je v varnostni službi v teku splošna preiskava, v okviru katere so šest obremenjenih uradnikov že odpustili. Preiskava teče tudi proti visokemu uradniku varnostne službe Sävcekeju, ki je obdolžen, da je sodeloval pri zasledovanju in mučenju civilnega prebivalstva v Tuniziji in Italiji.

Medtem se v Frankfurtu nadaljuje proces proti skupini SS-ovskih funkcionarjev bivšega taborišča Auschwitz in je bilo v tej zvezi tudi na Dunaju zaslišanih več kot 40 oseb, ki jih obtožujejo, da so sodelovale pri zločinih v tem nacističnem taborišču smrti. Pričakujejo, da bo med nadaljnjim potekom procesa v Frankfurtu prišlo na dan obtožboče gradivo tudi proti tej skupini bivših nacistov, ki bi jih potem lahko postavili pred sodišče.

Olimpijske kolajne

Na IX. zimski olimpiadi v Innsbrucku se nadaljujejo tekmovanja v posameznih disciplinah. Doslej (vključno srede) je bila razdelila na med najboljše športnike sveta že cela vrsta olimpijskih kolajn — zlatih [Z], srebrnih [S] in bronastih [B], ki so jih prejela naslednje države:

	Z	S	B		Z	S	B
Sov. zveza	8	8	5	Amerika	1	1	1
Francija	3	3	0	Vel. Britanija	1	0	0
Finska	3	2	2	Nizozemska	1	0	0
Norveška	2	5	3	Italija	0	1	2
Nemčija	2	3	3	Sev. Koreja	0	1	0
Avstrija	2	3	2	Kanada	0	0	2
Švedska	1	1	1				

Po številu točk, kjer so vračunana tudi mesta 4 in 5, prav tako vodi Sovjetska zveza, ki je doslej dosegla 130,5 točke, nato sledijo Norveška [62], Nemčija [58], Finska [50], Avstrija [49], Francija [43,5], Švedska [34], Amerika [27,5], Italija [14,5], Kanada [11], Poljska [8,5], Severna Koreja [7,5], Velika Britanija [7], Nizozemska [7], Švica [7], Japonska [5], Čekoslovaška [4] in Romunija [2].

Avstrija in Poljska

bosta razširili gospodarsko sodelovanje

Po nedavnem obisku delegacije avstrijskih podržavljenih podjetij v Jugoslaviji, kjer so bile ugotovljene številne možnosti za razširitev gospodarskega sodelovanja med obema državama, je ta teden odpovala skupina direktorjev avstrijskih podržavljenih podjetij na Poljsko. Delegacija, ki jo vodi ministerialni svetnik dr. Gatscha, je imela v Varšavi najprej razgovore s poljskim ministrom za zunanjo trgovino Tampczyńskim ter visokimi funkcionarji raznih drugih gospodarskih ministrstev, po ogledu nekaterih industrijskih obratov pa so avstrijski predstavniki razgovarjali še s poljskim ministrom za težko industrijo Otrowskim in zastopniki ministrstva za promet.

Namen tega obiska je na eni strani poglobitev gospodarskega sodelovanja med Avstrijo in Poljsko, na drugi strani pa sodelovanje obeh držav pri velikih projektih v tako imenovanih deželah v razvoju ter na tujih tržiščih. Uvodne razgovore o teh vprašanjih sta imela vicekancler in minister za podržavljene obrate dr. Pittermann ter poljski minister za težko industrijo Ostrowski že lani maja na Dunaju, kjer je bil sklenjen tudi sedanji obisk avstrijske delegacije na Poljskem.

Nesorazmerje v svetovnem gospodarstvu postaja čedalje večje

Ekonomsko-socialni svet OZN je pred nedavnim objavil poročilo o dosedanjem delu pripravljalnega odbora svetovne konference o trgovini in razvoju, ki se bo začela 23. marca v Ženevi. Glavni namen te konference je nedvomno v tem, da bi našli konkretne možnosti za zmanjšanje sedanjega nesorazmerja v svetovnem gospodarstvu, ko se visoko razvite države še naprej hitro razvijajo, medtem ko se položaj nerazvitih dežel čedalje bolj slabša.

Po obsežnih analizah, ki so jih posamezne komisije in drugi forumi svetovne organizacije pripravili za ženevsko konferenco, se je svetovna trgovinska ekspanzija v desetletju 1950—1960 razvijala v znamenju nadaljnje slabšanja položaja dežel v razvoju. Njihova udeležba v svetovni trgovini se je v tem obdobju drastično zmanjšala od 30 na 20 odstotkov, medtem ko se je delež industrijsko razvitih držav povečal od 60 na 66 odstotkov. Dve tretjini svetovnega prebivalstva so delujeta torej le z eno petino v svetovni blagovni izmenjavi, kar povzroča nenormalen položaj v sedanjih gospodarskih odnosih.

Dežele v razvoju so utrpeli v zadnjem desetletju ogromno škodo tudi zaradi nadaljnega slabšanja pogojev menjave. Nerazviti del sveta dražje plačuje proizvode industrijskih držav, torej proizvode, ki so mu nujno potrebni za hitrejši gospodarski razvoj, svoje lastno tradicionalno blago, to se pravi surovine, ki tvorijo 90 odstotkov izvoza nerazvitih dežel, pa prodaja ali bolje rečeno mora prodajati ceneje.

Tak proces je med drugim tudi rezultat tehničnega napredka, ki je na eni strani omogočil zmanjšanje deleža surovin pri proizvodnih stroških, na drugi strani pa industrijsko proizvodnjo nadomestkov, ki že izpodrivajo naravne surovine. Poleg tega pa igrajo važno vlogo še diskriminacijski ukrepi, s katerimi zlasti industrijske države vplivajo na vvoz surovin iz dežel v razvoju.

Dobrodek dežel v razvoju stalno pada prav v času, ko nerazviti del sveta stopa na pot industrijskega razvoja, ki zahteva okrepitev notranjih naporov. Zaradi tega protislovnega procesa se dežele v razvoju vedno bolj utapljajo v dolgovih ter plačilnih in trgovinskih primanjkljajih, kar postaja element gospodarske in politične nestabilnosti sodobnega sveta. Tak proces zmanjšuje kupno moč velike večine svetovnega prebivalstva, hkrati pa onemogoča nadaljnji razvoj industrijskih držav. Vprašanje nerazvitih dežel torej ni samo problem svetovnega gospodarstva, temveč čedalje bolj postaja tudi problem svetovnega mira.

To bo tudi glavna točka dnevnega reda ženevske konference OZN o trgovini in razvoju, kjer ne bodo razpravljali le o dosedanjih tendencah v svetovni trgovinski menjavi, temveč tudi o konkretnih ukrepih, kako bi zmanjšali negativni vpliv tendenc na nerazviti del sveta in na svetovno gospodarstvo kot celoto.

Milijarde za alkoholne pijače

Leta 1962 so v Avstriji konzumirali 5,8 milijona hektolitrov piva v vrednosti 3,1 milijarde šilingov, popili so 10.900 hektolitrov penečih vin v vrednosti 97 milijonov šilingov, 1,5 milijona hektolitrov vina v vrednosti 2,9 milijarde šilingov in 412.000 hektolitrov žganih pijač v vrednosti 1,9 milijarde šilingov. Skupno je avstrijsko prebivalstvo imenovanega leta zapilo ogromno vsoto nad 8 milijard šilingov ali za alkoholne pijače izdalo 7 odstotkov vseh konsumacijskih stroškov. Po tej ugotovitvi je vsak odrasli Avstrijec popil povprečno 151 litrov alkoholnih pijač kar pomeni 11 litrov čistega alkohola.

Stanje bolnih zaradi prekomernega uživanja alkoholnih pijač cenijo na 350.000 oseb. V dunajskem zdravilišču „Am Steinhof“ je narasel delež bolnikov zaradi pijančevanja od 46 odstotkov leta 1956 na 63 odstotkov v letu 1962. Število alkoholnih zastrupljenj mladoletnih je v zadnjem desetletju naraslo za 500 odstotkov. Poraba „whiskyja“ je v Avstriji od 120 steklenic leta 1938 do leta 1962 narasla tisočkratno.

Za nesmiselno smatrajo, da davčno-pravno deklarirajo pivo kot „prehrambeno sredstvo“, dočim se mora za sadne soke in mineralne vode plačevati davek na pijače. Izvedenci menijo in se vedno bolj zavzemajo za to, naj bi alkoholne pijače obdavčili še z določenim pribitkom, ki naj bi prišel v korist zdravstvenim ustanovam, ki so zaradi zlorabe alkohola obremenjene, predvsem tudi socialno zavarovalnim zavodom, bolnišnicam in preskrbovalnim namenom.

Vedno več nameščencev

Število zasebnih nameščencev v Avstriji v zadnjih letih stalno narašča. Leta 1948 jih je bilo 340.000, leta 1959 500.000 in leta 1963 že 600.000. Hkrati je naraščalo število nameščenskih upokoencev, namreč od 80 tisoč leta 1948 na 180.000 leta 1963.

Prosta carinska cona v Kopru

bo prispevala k nadaljnjemu razvoju najmlajšega jugoslovanskega pristanišča

Kakor smo v našem listu že kratko poročali, je začela s 1. 1. 1964 poslovati v koprskem pristanišču prosta carinska cona. Za ustanovitev proste cone v Kopru je bilo odločilno predvsem dejstvo, da ima pristanišče izredno ugoden položaj ob slikališču važnih tranzitnih poti. Poleg tega se je koprsko pristanišče s svojim sedanjim delom že močno uveljavilo v prometu z generalnim tovorom, zlasti z živili, in se uspešno usmerilo v predelavo, dodelavo in oplemenitenje blaga, kar je splošno značilno za dejavnost prostih carinskih con v mednarodnih pristaniščih. Končno pa se je Koper razvil kot izrazito pristanišče za mednarodni promet in ima tudi vse potrebne zmogljivosti, ki omogočajo uspešno delovanje proste carinske cone.

Prosta carinska cona v koprskem pristanišču je sicer del jugoslovanskega carinskega območja, vendar veljajo za njo določene carinske in tehnične olajšave, ki omogočajo intenzivnejše prilegovanje prometa blaga in opravljanje dodatnih specializiranih storitev, kakor so javno vskladiščenje, dodelava, predelava, obdelava, oplemeni-

vorno blago, kakor tudi domače za izvoz namenjeno blago in tranzitno blago. Nadalje je dovoljeno pripravljati blago za tržišče, blago industrijsko oplemenjevali in na drobno prodajati opremo, gorivo in drugo blago, ki ga potrebujejo ladje in njihove posadke.

Uvedba proste carinske cone nudi torej

V Koprskem pristanišču je vedno živahno nakladanje in razkladanje ladij

tenje itd. Uporabniki proste carinske cone so predvsem domača podjetja, ki se bavijo z mednarodnim prometom, vsa ostala podjetja ali tuje firme pa se lahko poslužujejo storitev v coni kot komitenti (naročniki — op. ured.). Uporabniki ali komitenti lahko zgradijo na območju proste carinske cone svoja skladišča, obrate in objekte, prav tako pa lahko ustanovijo tudi svoja predstavništva, podružnice, poslovalnice in drugo.

Po predpisih, ki veljajo za prosto carinsko cono v koprskem pristanišču, je na tem področju dovoljeno neposredno prevzemati, in vskladiščiti odpravljati neocarinjeno u-

vrsto ugodnosti, olajšav in sprostitev, ki bodo bistveno vplivale na to, da se poveča dotok tujega blaga in širi zanimanje za izkoriščanje domačih prometnih zmogljivosti. Sploh so proste carinske cone izredno koristne gospodarske institucije, ker zagotavljajo večjo prožnost pri tretiranju tujega blaga in poenostavljajo ter skrajšujejo carinske formalnosti. Tako je pričakovati, da bo nova uvedba v koprskem pristanišču bistveno prispevala k temu, da bo Koper postajal s svojim pristaniščem čedalje bolj pomemben činitelj Jugoslavije v domačem in mednarodnem blagovnem prometu.

V januarju in februarju največ požarov

Kakor ugotavlja Dunajski mestni vzajemni zavarovalni zavod, sta meseca januar in februar že od nekdaj čas, v katerem je največ požarov. Pretrpeteljive otroške tragedije v začetku januarja, ogenj v celovškem vladnem poslopju, požar v Neusiedlu, uničenje velikega skladišča v Schärdingu in vedno znova požari v zadnjih dneh, so dokazi, da so primeri požarov v januarju in februarju na najvišji stopnji. Iz statistike tega zavoda je razvidno, da je bilo v Avstriji od leta 1958 do 1962 povprečno 822 požarov v januarjih in 709 požarov v februarjih. Preračunano na dan pokaže, da je v januarjih in februarjih

povprečno 25 do 27 požarov dnevno.

Med 8006 požari leta 1962 so škodo povzročili v 174 primerih, ali v 2,2 odstotka, kriminalni tipi in psihopati. Škoda je znašala nad 27 milijonov šilingov, to je 8,8 odstotka skupne požarne škode. Dejstvo je, da je v drugih deželah še mnogo več požigalcev kar pa ne opravičuje razmer pri nas. Ugledni ameriški gospodarski list »Journal of Commerce« poroča, da je v Združenih državah 30 odstotkov vseh požarov podtaknjenih.

Še večji delež na požarih, kot jih povzročajo kriminalci in ljudje psihopatoloških nagnov, pa odpade na otroke, ki se igrajo z ognjem in vžigalicami. Takšno »igračkanje« je leta 1962 povzročilo 278 požarov, vendar po ognju uničeni predmeti so dosegli le polovico vrednosti v primeri s škodo, ki so jo napravili odrasli požigalci.

Naraščanje požarnih škod je splošen pojav v svetu, tesno povezan z gospodarskim razvojem in s tem višjim življenjskim nivojem prebivalstva. Tudi naši državi pred mednarodnim ognjenim valom ni prizanešeno. Dunajski mestni zavarovalni zavod ugotavlja, da so od avstrijskih zavarovalnic požarne odškodnine od leta 1961 na leto 1962 narasle za okoli 30 odstotkov. V Združenih državah, kjer so upali, da so pojavi požarov dosegli že svoj vrhunec, so po podatkih ameriških požarnih zavarovalnic tudi leta 1963 narasli in sicer nič manj kot za 11,5 odstotka. Škoda je znašala več kot 1,4 milijarde dolarjev. Nov porastek požarnih primerov pripisujejo zavarovalnice v prvi vrsti naraščanju cen, posebnim gradbenim stroškom. Zanimiva je v teh ugotovitvah tudi pripomba, da ni bilo največ človeških žrtv pri velikih požarih, temveč pri manjših požarih, predvsem v stanovanjih.

Avstrijska stanovanja so najmanjša

Zahodnonemška revija »Wohnwirtschaftliche Informationen«, ki izhaja v Kölnu, je objavila zanimive podatke o gradnji stanovanj v posameznih zahodnoevropskih državah. Iz teh podatkov je razvidno, da gradijo največja stanovanja na Nizozemskem, najmanjša pa v Avstriji. Na Nizozemskem ima 85 % vseh stanovanj pet prostorov s kuhinjo, v Veliki Britaniji jih je 53 %, na Danskem 48 %, v Zahodni Nemčiji 33 %, na Švedskem 30 %, v Italiji 20 in v Avstriji le 13 odstotkov. Po številu zgrajenih stanovanj pa je na prvem mestu Švica, kjer so zgradili 102 stanovanja na 10.000 prebivalcev, v Zahodni Nemčiji 100 in na Švedskem 98, medtem ko zavzema Belgija s 50 stanovanji na 10.000 prebivalcev zadnje mesto.

POŠIROKEM SVETU

NEW YORK. — Ameriški fisk v zadnjem času precej ostro napada samovoljno politiko, ki jo zastopa francoski predsednik de Gaulle. Podsekretar v ameriškem zunanjem ministrstvu George Ball je v tej zvezi — ne da bi posebej omenil kakšno državo — zahteval »večjo enotnost« Zahoda. Dejal je, da bodo prizadevanja zahodnih sil širom po svetu močno omajana, če bodo posamezne države atlantske skupnosti nadalje nekoordinirano delovale, kajti: »akcije, ki jih začnejo kaka atlantska država, ne da bi se menila za obveznosti in odgovornosti, se lahko pokažejo uničujoče«.

ALŽIR. — V Alžiriji in Maroku je prišlo prejšnji teden spet do katastrofalnih poplav, ki so zahtevale tudi večje število človeških žrtv, predvsem pa je prebivalstvo prizadetih krajev utrpelo veliko materialno škodo. Samo v Maroku je zgubilo streho kakih 65.000 ljudi.

BUDIMPEŠTA. — Podpredsednik SFR Jugoslavije in sekretar CK ZKJ Aleksander Ranković je na povabilo CK Madžarske socialistične delavske partije bival na tridnevno obisku na Madžarskem. V njegovem spremstvu je bilo več visokih jugoslovanskih funkcionarjev, ki so z madžarskimi predstavniki razgovarjali o raznih aktualnih problemih posebno v zvezi z odnosi med obema državama.

NEW DELHI. — Francoski predsednik de Gaulle je sprejel povabilo pakistanskega predsednika Ajuba Kana, naj obišče Pakistan. Pričakujejo, da bo de Gaulle prišel v Pakistan v okviru svoje turneje po Aziji, ko bo obiskal tudi Indijo.

BONN. — Nacistični vojni zločinec Karl Mengele, o katerem dolgo niso vedeli, kje trenutno živi, se je zatekel v Paragvaj, kjer je pred kratkim dobil tudi državljanstvo in deluje kot zdravnik. Mengele je bil eden glavnih organizatorjev množičnega morjenja zapornikov, ko je deloval kot SS-ovski zdravnik v Auschwitzu.

STOCKHOLM. — Na dveh konferencah, ki bosta v kratkem v Stockholmu — namreč na zasedanju nordijskega sveta in na konferenci mirovnega gibanja — bodo med drugim razpravljali tudi o pobudi, naj bi Skandinavijo razglasili za brezatomsko cono. V skandinavskih državah so to pobudo sprejeli zelo pozitivno.

GUATEMALA. — Srednjeameriške države se prizadevajo za tesnejšo medsebojno povezavo in je v tej zvezi zanimiv predlog, ki ga je Guatemala predložila vladam Salvadorja, Hondurasa, Nikaragve, Kostarike in Paname. Načrt namreč predvideva ustanovitev »skupnosti srednjeameriških narodov«, v okviru katere bi te države imele skupno obrambo, njihovi državljani pa skupno nacionalnost.

NEW YORK. — Brezposelnost Američanov pod 20 leti se je v preteklem letu povišala od 12 na 17 odstotkov, kakor je izjavil ameriški državni sekretar za delo William Wirtz. V primerjavi z odstotkom brezposelnih pri starejših, kjer znaša le 3,1 % je to vsekakor izredno veliko in pomeni za Ameriko resen problem. Ne nazadnje je tudi v tem dejstvu treba iskati vzroke za nevarno naraščanje kriminalnosti med ameriško mladino.

PARIZ. — Ob koncu lanskega leta je imela Francija 48.133.000 prebivalcev, to je za 560.000 več kot leta 1962. Prirostek gre deloma na račun povečanja števila rojstev (310.000), ostanek pa je posledica priseljavanja iz Alžirije.

UDAIPUR. — Po šestdnevnom delu je bila zaključena 12. bugwash konferenca, ki je bila posvečena problemom razorožitve in mednarodne varnosti. Ob zaključku konference je bila sprejeta resolucija, v kateri je rečeno, da je konferenca pozdravila sporazum med Ameriko in Sovjetsko zvezo o prepovedi izstreljevanja objektov z nuklearnim orožjem v vesolje. Posebej je v resoluciji izraženo zadovoljstvo nad moskovskim sporazumom o delni prepovedi jedrskih poskusov, ki predstavlja pomemben korak za dosego splošne in popolne razorožitve. Resolucija posebej naglašala, da ta primer potrjuje, koliko soglasje med Ameriko in Sovjetsko zvezo lahko pripomore k omejevanju oborožitvene tekme. Konferenca se je zvezala za krepitev OZN in predlagala dodatne ukrepe za preprečevanje širjenja nuklearnega orožja.

RIO DE JANEIRO. — Brazilska vlada je poslala svojemu zastopniku v razorožitvenem odboru, ki trenutno zaseda v Ženevi, posebno navodila, naj skupaj z drugimi neangariziranimi državami začne konkretno akcijo, katere cilj naj bi bilo konstruktivno reševanje najvažnejših problemov razorožitve. Po mnenju Brazilije sedanje zasedanje v Ženevi ni dovolj učinkovito, zato naj bi izvenblokovske države dale konkretno iniciativo, da bi na dnevni red prišli »perspektivnejši« problemi, v prvi vrsti prepoved podzemskih atomskih poskusov.

NEW YORK. — Po obvestilih iz OZN naj bi svetovna organizacija proučila možnost, da bi začetek prihodnjega zasedanja Generalne skupščine preložili do novembra, ko bodo že končane predsedniške volitve v Ameriki. Ker bodo na dnevnem redu tega zasedanja zelo važni problemi, na primer sprejem LB Kilaške v OZN, so v političnih krogih mnenja, da bi bilo sodelovanje Amerike v Generalni skupščini neogibno potrebno.

CHAPEL HILL. — Crnski pastor Elton Cox, znani borec za pravice in enakopravnost ameriških črncev, je zagrozil, da se bo za Veliko noč javno zatgal, če do takrat ne bo uresničena enakost obeh ras. Do podobnih demonstrativnih samomorov je prišlo v Vietnamu, kjer je iskalo smrt v ognju več budističnih menihov.

WASHINGTON. — Ameriški senator Claiborne Pell se je v nekem članku izrekel za priznanje Vzhodne Nemčije s strani Amerike, kajli trenutno vztraja Amerika v nemškem vprašanju na pozicijah, ki sodijo v prefeklost in ne v sedanost. Hkrati naj bi Amerike priznala tudi sedanjo razmejitev med Nemčijo in Poljsko, kot protislugo pa bi zahtevala svoboden dostop zahodnih sil v Berlin, kjer naj bi imele svoj sedež razne ustanove OZN.

DUNAJ. — Na obisku v Avstriji je bival danski pravosodni minister Hans Hækkerup, katerega je sprejel tudi zvezni prezident dr. Schürf. Med svojim bivanjem na Dunaju je imel danski minister razgovore z avstrijskim pravosodnim ministrom dr. Brodo.

Slovenski kulturni praznik:

Knjigo v roke ljudstva!

Ko se slovenski narod vsako leto spominja obletnice svojega največjega pesnika — Franceta Prešerna, hkrati obhaja tudi svoj kulturni praznik. Ob tem dnevu se zlasti spominjamo velikega pomena, ki ga ima v življenju vsakega človeka in vsakega naroda pisana beseda: knjige in časopisi. Ne samo zaradi tega, ker je Prešeren s pisano besedo stopil pred svoj narod, marveč v prvi vrsti zato, ker se zavedamo, da je knjiga ključ do omike in izobrazbe.

Slovenska knjiga s svojimi največjimi ustvarjalci je bila od nekdaj v službi najnaprednejših idej, ki niso klonile ne pred dogmo ne pred kapitalom. Taka pomeni vsakemu našemu človeku največjo vrednoto, saj je najzgovornejša priča vseh bolečin in ponižanj, ki jih je moral naš človek in naš narod premagovati, da se je priboril do človeka vrednega življenja. Takšna knjiga tudi današnjemu človeku utrjuje hrbenico in mu pogloblja zavest, da ne izgubi svoje smeri. Predvsem pa nam slovenska knjiga utrjuje zvestobo do materinega jezika in s tem zvestobo narodu.

Toda vprašajmo se, ali je ta knjiga res že postala last vsega našega ljudstva, ali je prodrla res v vsako vas in v zadnjo našo družino? Ugotoviti žal moramo, da je le malo takih učiteljev, ki bi ljudstvu posredovali lepo knjigo in z njo dvigali kulturno raven in zavest; ugotoviti celo moramo, da je tudi med inteligenco razmeroma malo takih, katerim bi bila knjiga stalni spremljevalec. In končno: ali so naša prosvetna društva storila res že vse, da bi dobro slovensko knjigo približali človeku na vasi?

Mnenja smo, da nas odgovor na ta vprašanja nikakor ne sme zadovoljiti. Še vse premalo smo napravili, da bi knjiga tudi prostemu človeku postala orožje, potrebno zlasti v današnjem svetu, v katerem le splošno izobražen človek more slediti razvoju znanosti, tehnike in tudi vsakodnevnega življenja. Časi, ko so nas učili, da kmetu zadostuje molitvenik in katekizem, so že daleč za nami. Danes je splošna izobrazba potrebna tudi kmetu in delavcu, kajti čim večja je kmetova in delavčeva izobrazba, tem racionalnejše in hkrati donosnejše bo tudi njuno delo.

V vsakem človeku je treba vzbuditi željo po učenju in izobrazbi, željo ne samo po koristni, marveč predvsem tudi po lepi knjigi. Lepota, umetnost je sila, ki premaga duševno praznoto, daje življenju vrednost, pogloblja srčno kulturo. V njej je veličina ljubezni in moralno očiščenje, ki daje zavest globljega življenjskega smisla. Samo takšna zavest pa more reševati človeka pred razbrzdano podivjanostjo, pred omamljajočim pijančevanjem vseh vrst, kar je pač eden najbridkejših znakov neverjetne duševne praznote današnjega časa.

Zato je na nas vseh velika odgovornost in pomembna naloga, da približamo slehernega našega človeka dobri in koristni knjigi. Stremeti moramo za tem, da bo postala slovenska kultura in slovenska knjiga vsakdanji kruh ne le izobraženca, marveč tudi delavca in kmeta!

Stoletni jubilej Slovenske matice

Na področju slovenske kulture bo letos eden najbolj pomembnih jubilejev nedvomno stoletnica Slovenske matice, najstarejše obstajajoče kulturne ustanove v Sloveniji. Ustanovni občni zbor Slovenske matice je bil sicer že v maju 1863, uradno priznana pa je bila ta organizacija s cesarskim patentom, ki je izšel v februarju 1864. Torej ravno v tem mesecu obhaja svojo stoletnico, katero pa bo uradno praznovala šele meseca decembra, ko bo minilo sto let od izida prve njene publikacije in s tem začetka njenega delovanja.

Ustanovitev Slovenske matice je bila v neposredni zvezi s procesom narodnega prebujenja in z njegovimi posledicami v kulturnem in še posebej v slovstvenem življenju, ki je prehajalo v fazo intenzivnejšega razvoja in je nalagalo slovenskemu jeziku nove, zahtevnejše naloge. Slovenska matica je imela vrsto predhodnic pri drugih slovanskih narodih: Matica srpska je

bila ustanovljena že leta 1826, Matica hrvaška, ki se je prvotno imenovala Matica ilirska, so ustanovili leta 1842, Čehi so dobili podobno organizacijo leta 1829, leta 1863 pa so ustanovili svojo Matico tudi Slovaki. To niso bile ljudske knjižne družbe, temveč ognjišča višjega kulturnega prizadevanja, v južnoslovanskih deželah in na Slovaškem prva središča v znanost in umetnost usmerjene nacionalne kulture.

V tem stoletnem razvoju je imela Slovenska matica dovolj pomembno vlogo, ki jo bodo v pravi luči pokazale njene jubilejne publikacije, katere bodo osvetlile ne samo njeno programsko pot skozi razne faze kulturnega razvoja Slovencev, temveč tudi njene uspehe v oblikovanju slovenske kulturnosti. Vsekakor je Slovenska matica s svojim stoletnim delom za razvoj in napredek slovenske kulture in književnosti najboljši dokaz, kaj vse lahko ustvari na teh področjih tudi majhen narod, če mu je književnost mimo vsega drugega sredstvo vitalne obrambe in če uveljavlja njegovo voljo do napredka.

Ob svojem stoletnem jubileju bo Slovenska matica splošno ocenila svoje dosedanje delo, kajti to ni samo stoletnica skoraj neprelganega dela knjižne družbe in pomembne kulturne ustanove, temveč je tudi časovna postaja na poti, ki jo ima za seboj slovenska knjiga in v širšem smislu vsa slovenska kultura. Te vrste jubileji — je zapisal znani slovenski kulturni delavec Božidar Borko — ne smejo biti samo povod za slavnostne govore in spise; ne, njihov funkcionalni pomen je v tem, da silijo k nekim obračunom, primerjavam in novim načrtom in da tako, kot slikovito pravi pesnik, gradijo čez sedanost mostove iz preteklosti v prihodnost.

KULTURNE DROBTINE

● Po načrtih založbe za izdajanje učbenikov v Srbiji bodo letos izdali okrog 180 učbenikov in priročnikov v šiparščini, turščini in bolgarščini. S tem bodo ugodili potrebam šol in drugih izobraževalnih ustanov, namenjenih šolanju pripadnikov omenjenih narodnih manjšin v Jugoslaviji.

● V New Yorku so z deljenimi sodbami sprejeli premiero nove Millerjeve drame „Po padcu“, prvega Millerjevega odrskega dela po devetih letih. Pravijo, da gre za avtobiografsko delo, še več, za njegov zakon z Marilyn Monroe; osrednja tema dela je iskanje resnice sredi političnih in zakonskih konfliktov.

● V Hrvatskem narodnem gledališču v Zagrebu je bila pred nedavnim odprta razstava, posvečena stoletnici rojstva velikega komediografa Branislava Nušića. Razstavili so številne fotografije, rokopise in druge dokumente, ki pričajo o življenju in delu tega mojstra satirično-humoristične proze.

Od 5. do 17. februarja v celovski Mestni hali:

„Sanje o sreči“ dunajske revije na ledu

V sredo se je v celovski Mestni hali začelo letošnje gostovanje dunajske „Revije na ledu“, ki bo do 17. februarja obsegalo skupno 25 predstav. Vsak dan sta predstavi ob 15. in 20. uri, vendar so popoldanske predstave razen sobot in nedelj rezervirane za skupinske obiske raznih ustanov in podjetij ter za obiskovalce iz sosedne Slovenije in Italije.

Kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista, praznuje dunajska „Revija na ledu“ letos svoj 25-letni jubilej in uživa danes ugled, kot ga je deležna le malo, katere skupina na svetu. Tudi ob svojem „srebnem jubileju“ se predstavlja javnosti s sporedom, ki zasluži najvišje priznanje in so bile „Sanje o sreči“ že doslej deležne prekipevaločega navdušenja stotisočev gledalcev v Belgiji, v Zahodni Nemčiji in na Dunaju.

Celovško gostovanje se je začelo — kakor tudi povsod drugod — v razprodani hali in pričakujejo, da bo letošnje število obiskovalcev doseglo nov rekord. Samo iz Jugoslavije je napovedanih več kot 11.000 gledalcev, ki bodo v glavnem prispeli s posebnimi avtobusi in vlaki; pa tudi iz severne Italije se bodo letošnjih predstav udeležile večje skupine. Tako bo gostovanje dunajske revije hkrati tudi lep prispevek k poživljivi zimske turistične sezone.

Program „Sanje o sreči“ obsega kot zadnja leta dva dela (Talisman in Mačka); v obeh gre za ljubezen, ki mora prestopiti razne preizkušnje, da ob koncu doseže zaželeno srečo. Vendar je vsebinski del sporeda le postranska zadeva; v glavnem gre za demonstracijo vrhunskih dosežkov plesne umetnosti in športne akrobatike, ki jim glasba Roberta Stolza in neizčrpna zaloga kostumov dajejo ustrezen okvir. Skratka: dunajska „Revija na ledu“ je tudi letos doživetje posebne vrste, ki bo vsakemu obiskovalcu ostalo dolgo v najlepšem spominu.

Kulturni utrinki iz bolgarske prestolnice Sofije

Nasproti mavzoleju Georgija Dimitrova sredi Sofije stoji nekdanji carski dvorec. V njem je zdaj bolgarska nacionalna umetniška galerija. Med tednom v njej ni prehude gneče, kajti Bolgari imajo deljen delovni čas in zaposleni so menda skoraj vsi. V nedeljo dopoldne pa sem se moral skorajda prerivati med obiskovalci. Bili so preprosti ljudje. Povedati je treba, da teh ljudi, ki se malone gnetejo v prostorih galerije, nihče ne »vodi« tja, marveč pridejo sami. Pravijo, da se človek ne sme pustiti zaslepit s takimi stvarmi, da ne bi videl tudi sistema. To je res, in odsev sistema je morda tudi v tem, da Sofija nima še kake moderne galerije, marveč samo nacionalno galerijo, in tudi najnovejše stvaritve čopiča in dleta so razstavljene v njej.

V pogovoru Bolgari omenjajo nekaj svojih mojstrskih slikarjev, ko nanesemo beseda na slikarsko smer naših dni. Nekaj sedanjih veljakov je ustvarjalo že pred vojno. Nekateri med njimi so bili prevzeti od vaške idile. Po vtisu, kakšnega sem dobil ob dvakratnem karkžnem obisku galerije, brez strokovnega vodni-

ka in ne da bi se poglobil v novejšo zgodovino bolgarskega slikarstva, se mi je zazdelo, da so predvojni in tudi medvojni idilski zdaj mojstri socialističnega realizma. Ta sodbna utegne biti popolnoma zgrešena, drži pa to, da se jim v upodabljanju novih dni pridružuje mladi rod. Na slikah je tudi nekaj razvpitih smejočih se rejenih kolhoznic in »barvnih fotografij« tovarn in pokrajine. To je davek smeri. Bržkone pa velja trditi, da v tej predpisani smeri slikar mora biti umetnik, če noče biti banalen. V tej slikarji namreč ni prostora za skrvallnice. Res je sicer, da tam doli gledajo stvari drugače. Vendar pa razmeram odmaknjeni obiskovalec zasluži med socialističnimi realisti tudi umetnike.

Slišal sem reči, da je Sofija mesto zelenih parkov in spomenikov. To seveda ni res, kajti Sofija je domovanje kakih 700.000 ljudi, je prestolnica države, ki si izrazito gradi državno, družbeni sistem, čeprav ne čisto originalen, in zlasti mesto, kjer so zbrana vsa značilna znamenja sistema in razmer. Šele ob vsem tem je Sofija mesto zelenja in spomenikov.

Med zadnjo vojno je nekaj zaveznikiških bomb zbrisalo vegasto turško naselje v sedanjem središču mesta. V masivnem slogu, brez upoštevanja podnebnih razmer in drugih posebnosti mesta so sezidali tam tako imenovani centralni univerzalni magazin, na drugi strani aleje prav takšen hotel, na enem koncu pa so prostor zaprli s prav tako značilno »sovjetsko« zgradbo; v njej je partijski dom in okrasili so jo s pročelnim stolpičem. Zgradbe so mogočne po dimenzijah, lepe pa prav nič. Vendar je več kot omembe vredno tudi tisto, kar stoji sredi blokovega pravokotnika hotela. Na dvorišču hotela se razkazuje med masivnimi zidovi konservirana cerkev svetega Gregorija. Stoji na rimskih temeljih iz 2. stoletja. Sezidana je bila v 5. stoletju. In zdaj, sredi 20. stoletja, še zmeraj stoji tam, zadostni negovana. Na trgu ob koncu tega hotela in univerzalnega magazina čepi blizu prometnega otoka nekaj pokritega, takega, da je na videz podobno vrtnarski pokriti gredi. Ni vrtiček, marveč so to temelji neke stare cerkve — mestni promet ni povzročil starrega kulturnega spomenika. Drugih veličastnih kulturno zgodovinskih spomenikov, kakršna je na primer cerkev Aleksandra Nevskega, mo-

gočna arhitektonska gmota s pozlacenimi kupolami, in podobnih ne bi našteval. Še enkrat: masivni bloki niso originalni in so bolj grobi kot prijazni, in so odsev razmer in sistema, vendar so med njimi in ob njih negovani kulturni spomeniki. In vsak Bolgar, zaslužen za svoj narod, ima postavljen primeren spomenik — mislim Bolgare iz že bolj oddaljenih desetletij.

Zadnja leta zidajo v Sofiji po svoje. Dimenzije in oblike novih gradenj niso ekstravagantno drzne, vendar niti niso preskromne in puste. Nekaj pa je le značilno: drevo, ki je kje drugje navadna napota, je v Sofiji dragocena stvar, ki ima prednost pred zidavo. Zato imajo v Sofiji zelenega bogastva v izobilju. Sofija ni bleščeče mesto, je pa prijazna. Lahko, da motijo veliki ali preveliki spomeniki. Niso pa nasilne tiste skulpture, ki lepšajo dvorišča novih stanovanjskih blokov; resda so nekatere malo nenavadne, druge pa so kratko malo ljubke, pa čeprav jih je pripeljala med zelenje premočrtna linija, po kateri naj bo umetnost ljudstvu v korist in uteho in ustvarjalno spodbudo in priznanje in kdo ve kaj še.

Oglejte si naše nove vasi in njihove kulturne domove, so me spodbu-

Kulturno sodelovanje v korist narodnostnih manjšin

Okrajni zavod za šolstvo v Kopru prireja te dni že tretji seminar za italijanski jezik in kulturo, namenjen profesorjem in gojencem srednjih šol z italijanskim učnim jezikom v okrajih Koper in Pulj. Za seminar so pripravili predavanja profesorji italijanskih univerz v Padovi, Firencah, Rimu, Bologna, Bariju, Benetkah in Trstu, tržaška knjižnica pa je ob tej priložnosti podarila italijanski manjšini v teh okrajih tudi zbirko kakih 400 italijanskih knjig.

Uvodne slavnosti ob začetku seminarja, ki traja deset dni, so se udeležili visoki predstavniki obeh držav in je bilo ob tej priložnosti poudarjeno, da oblasti obeh držav pripišejo velik pomen takim oblikam sodelovanja v korist narodnostnih manjšin. Hkrati pa so se zastopniki Slovenije in Italije izrekli tudi za nadaljnjo razširitev splošnega kulturnega sodelovanja med obema sosednima deželama.

Televizija osvaja svet

Na mednarodnem posvetovanju v Parizu, kjer so razpravljali o razvoju, pomenu in možnostih televizije, so med drugim ugotovili, da se je število televizorjev na svetu dvignilo na 130 milijonov. V zadnjih letih se televizija čedalje bolj uveljavlja in tudi Japonska ter Zahodna Nemčija se že bližata trenutku, ko števila televizorjev ne bo več mogoče znatno večati.

Televizija se je začela uspešno uveljavljati tudi v prosveti in posebej v šolstvu. Strokovnjaki ocenjujejo njen tozadevni vpliv in pomen z dveh stališč, kot dopolnilo in kot uspešno nadomestilo povsod tam, kjer primanjkuje dobrih poklicnih vzgojiteljev. Vendar se televiziji ravno na teh področjih postavljajo odgovorne naloge. Mnogi upravičeno zahtevajo večjo kritičnost pri izbiri programov, kar velja zlasti za šolske oddaje, pa tudi glede oddaj, namenjenih oddihu in razvedrilu, so mnenja kritikov in drugih kulturnih delavcev včasih precej negativna in odklonilna, medtem ko imajo množice gledalcev do takih strpnosti in odnosa. Podoben rezultat je imela tudi lanske anketa, ki jo je izvedla avstrijska televizija, toda s tem še ni rečeno, da mora biti vsak film, kateri se odlikuje po zapletenosti in napetosti, hkrati tudi dober film.

Še nekaj podatkov o številu televizijskih sprejemnikov v posameznih državah: v Ameriki pride na tisoč prebivalcev 310 televizorjev, v Kanadi 225, na Bermudih 222, v Veliki Britaniji 231, na Švedskem 216, v Zahodni Nemčiji 128, na Danskem 184, v Belgiji 110, na Nizozemskem 109, v Avstraliji 149, na Japonskem 136, v Italiji 70, v Franciji 74, na Finskem 75, na Češkoslovaškem 98 itd.

jali. Vendar so me opozarjali tudi, naj ne zamudim priložnosti, da bi videl starodavno Trnovo, nekdanje srce Bolgarije. In sem videl masivne, tudi marmorne vaške kulturne domove nebolgarskega slova, vendar sem videl tudi Trnovo oziroma to, da mora biti v tem mestu vse, kar gradijo na novo, sezidano po starim. Nisi videl Bolgarije, če nisi obiskal Rilskega samostana v pogorju Rila, ti poreko. Nisem ga sicer videl, pač pa sem imel priložnost videti Preobraženski samostan pod pečinami nad Trnovim in državne restavratorje, ki so se ubadali z obnavljanjem fresk na samostanskih zidovih.

V knjigarni težko dobiš tisto, kar ravno iščeš, vendar so prodajalne knjig krenapolnjene. Izbor prav gotovo ni izrazito bogat, vendar je poljudno znanstvene literature na pretek; v knjigarnah je gneča in knjige prodajajo tudi po cestnih stojnicah. Ljudje jih kupujejo, ker v primerjavi z drugimi dobrinami niso drage. Po svoje si poceni knjiga zasluži spomenik. Niso ga ji še postavili, čeprav gotovo ne iz vzroka, da bolgarski spomeniki nekako bolj slavijo preteklost kot sedanost.

„Prosvetni večer“ v Škofičah — v vzdušju mirnega sožitja

Slovensko prosvetno društvo »Edinost« v pokrajinsko lepih Škofičah je s prireditvijo prosvetnega večera, ki ga je imelo preteklo soboto zvečer, lahko zadovoljno in more zapisati v kroniko svoje prosvetne dejavnosti lep in edinstven uspeh.

Prvič je bila prireditev v prostorih gostilne pri Bürgerju, ki jih je gostilničar dal radevolje na razpolago in kjer so prireditelji in goste prijazno sprejeli. Obsežna dvorana je bila nabito polna lepega užitka pričakujočega občinstva. Predsednik domačega društva Miro Miškulnik je z radostjo in zadovoljstvom izrekel številnim udeležencem pozdrav in pristrčno dobrodošlico; med drugimi je posebej pozdravil tudi navzočega predsednika SPZ, odvetnika dr. Francija Zwitterja. Navzoča publika je bila jezikovno mešana, zato je pozdravne besede ponovil tudi v nemškem jeziku. Prireditev sploh je bila v vzdušju dobrega in lepega medsebojnega sožitja med slovensko in nemško govorečim prebivalstvom tega kraja in je pokazala, da to gre, če je dobra volja. Prav naše kulturne prireditve hočejo pokazati, da odklanjamo narodnostno nasprotstvo in želimo le lepo medsebojno sožitje v medsebojnem spoštovanju.

Točke bogatega, pestrega in živga sporeda je v temperamentnih in humorja polnih besedah napovedal Kori Pörrtsch, tudi v obeh deželnih jezikih, in tako uvažal publiko v razvoj programa.

Nastopili so pevski zbor Škofič pod vodstvom Toneta Umeke, pevski zbor Hodiše pod vodstvom Foltija Pavliča in pevski zbor Loga vas pod vodstvom Hanzija Aichholzerja. Vsak zbor je zapel tudi po eno nemško pesem. Vsi nastopi so izzvali vihar navdušenega aplavza in odobravanja; posebno razveseljivo je bilo, da je hodiški zbor nastopil z močnim pevskim pomladkom.

Ugajal je nastop instrumentalnega tria iz Škofič. Odlikovali so se solisti Rezika Pörrtsch, ki je zapela več Avenikovih in drugih pesmi ob spremljavi solista Mihija Nočnika iz Loge vasi in solista Hermanna Jägerja iz Škofič. Solisti so pokazali izredno nadpovprečno zmogljivost.

Soloigralec šaljivega vločka z nemškim besedilom »Die alte Laterne« in več igralcev z veselim prizorom »Gemeinderatsitzung« so vzbudili salve smeha in prijetnega veselja. Odlično je tudi igral domači tamburaški zbor pod vodstvom Mira Miškulnika.

Edinstveno lepo umetniško darilo so množici prinesli člani ansambla instrumentalnega kvinteta iz Nakla pri Kranju, ki so iz svojih instrumentov pričarali čudovito lepe melodije. Gostje so bili deležni navdušenih ovacij in so poželi nedeljeno odobravanje.

Zaslужni prosvetaš Lovro Kramer, p. d. Janšej, je posredoval zabavo s šaljivko »Zakaj bi jaz ne bil župan?«, ki jo je zapel z izrazito igralsko mimiko, kar je povzročilo obilo prijetnega smeha.

Vesela, sproščena prosta zabava s plesom, s sodelovanjem muzikantov iz Nakla, je v najpristranejšem vzdušju trajala še dolgo. Prireditev je zadovoljila prav vse, bila je doprinos k tesnejšemu medsebojnemu zblizanju med obema narodnostima ter velja priznanje in zahvala vsem požrtvovalnim sodelavcem, ki so marljivo in zavestno prispevali k lepe-mu uspehu »Prosvetnega večera« v Škofičah.

V nedeljo zvečer pa je bil z istimi sodelavci in sporedom prav tako uspel »Prosvetni večer« pri Antoniju na Reki pri Št. Jakobu.

Radiše

Predpreteklo nedeljo popoldne smo imeli v društveni dvorani igro. Ljudje še vedno radi prihajajo na naše odrske prireditve, kar je pokazala tudi izredno številna udeležba na tej igri in ko so se ljudje po zaključku razhajali, so vsi izražali željo po večkratnih takšnih prireditvah.

Igralska skupina našega prosvetnega društva je pod sposobnim režiserjem Šimejem Wrulichom našludirala in pripravila zahtevno ter nelahko igro »Vdova Rošinka«. Vsi številni udeleženci so odnesli vtis, da so igralci svoje vloge dobro in doživeto podajali. Posebno vzpodbudno in razveseljivo je, da so se prav dobro izkazali tudi igralci-novinci, ki so šele prvič nastopili na odru. Dobro podana igra je nudila ogromno zabave in gledalci so se nasmejali do mile volje.

Splošni želji po podobnih prireditvah bo društvo kmalu spet ustreglo, kajti zagotovilo je, da pripravljajo že naslednjo igro »Počeni prstan«. Radiškim igralcem in igralkam velja zahvala in vse priznanje.

Dva zanimiva tečaja Slovenske kmečke zveze

V Upravnem odboru Slovenske kmečke zveze zadnje mesece zelo temeljito razmišljajo o oblikah kmetijske proizvodnje, ki bi odgovarjale potrebam, kakor jih narakujejo še vedno padajoče število ljudi za delo na kmetiji, dragi kmetijski stroji in izbičnost kupcev na trgu s kmetijskimi pridelki. Upravni odbor zaradi tega proučuje možnosti poenostavitve, preusmeritve in specializacije kmetovanja, poleg tega pa tudi možnosti za doseg večje vloge vasi na trgu s kmetijskimi pridelki. V tej smeri je imel po občnem zboru lani avgusta že več sej, posvetovanj in seminarjev, na katerih je zlasti proučeval pota, ki jih v podobnem prizadevanju ubirajo drugod, predvsem v sosedni zvezni deželi Štajerski ter po Goronjskem in Dolenjskem, kjer se močno razvija pogodbeno sodelovanje med kmeti, ki poenostavljajo in specializirajo proizvodnjo, in med proizvodnimi skupnostmi, krožki in zadrugami, proučeval je pota takomenovane kooperacije ali vertikalne integracije v kmetijstvu.

Ta razmišljanja so privedla Upravni odbor SKZ do zelo zanimivih ugotovitev in spoznanj, ki jih pričenejo člani njegovega izvršnega odbora tolmačiti na sestankih s krajevnimi odborniki in zaupniki SKZ. O takem sestanku v Pliberku smo pred kratkim poročali, nadaljnji taki sestanki pa bodo v Železni Kapli, v Borovljah in v Št. Primožu v Podjuni.

V starem spoznanju, da je ustrezna izobrazba predpogoj vsakega napredka, vsake poenostavitve in vsake specializacije kmetovanja, je SKZ medtem tudi že pričela s specialnimi živinorejskimi tečaji. Dva taka tečaja sta bila koncem tedna v Grabalji vasi in v Zmotičah. V obeh krajih se je v petek, soboto, in nedeljo zbralo zelo lepo število kmetovalcev na specialna govedorejska tečaja. Na teh tečajih so govorili o preusmeritvah, ki jih v kmetovanju zahteva moderni govedorejski obrat, o organizaciji rastlinske proizvodnje v takem obratu, o pogojih in ukrepih za rentabilnejšo proizvodnjo mleka, o sodobni vzreji in pitanju mladih goved ter o kooperaciji v govedoreji in njenih pogojih pri nas. Poleg ing. Nachbarja in Blaža SINGERJA je za predavanja na teh tečajih izvršni odbor SKZ pridobil še ing. Steindorferja in ing. Wink-

lerja od kmetijske zbornice ter specialista za vzrejo in pitanje mladih goved, ing. Kresala od Zveze kmetijskih inženirjev in tehnikov Slovenije, predavanja pa so popestrili strokovni filmi Avstrijskih tovarn dušika v Linzu in kmetijskega ministrstva ter izbrane serije diapositivov.

Predaleč bi zašli, če bi se na tem mestu spustili v opis strokovne plati teh tečajev. To tudi ne bi bilo mogoče, kajti v nobenem poročilu ni mogoče zajeti vsega, kar je bilo v teh dneh povedanega in obravnavanega. »Pri takih stvarih je treba biti zraven«, so ugotavljali udeleženci teh tečajev. Imeli so prav in mi jim lahko samo pritrdimo. Zato bodi na tem mestu le zabeleženo, da je bila udeležba v obeh krajih lepa in da je v Grabalji vasi sestojala predvsem iz mladih kmetovalcev, ki so se ob zaključku tečaja odločili, da se bodo že v kratkem sestali k posvetovanju o potrebnih organizacijskih pripravah za pitanje mladih goved.

In še nekaj naj pripomnimo, kar smo tudi še slišali na teh in drugih tečajih SKZ: če pride vabilo SKZ na tečaj ali sestanek v hišo, potem si je treba vzeti čas in se mu odzvati. Tak tečaj ali sestanek je vedno domač, lahko razumljiv in zaradi tega za vsakogar samo koristen.

Bilčovs — Bilnjovs

Večkrat je smrt posegla letošnjo zimo v vrste tukajšnjega prebivalstva. Skoraj vsak teden se primeri, da nas kdo zapusti za vedno. 19. 1. m. je v starosti 82 let preminul Pavel Krušič, p. d. stari Krajnc v Bilnjovsu. Zibelka mu je tekla pri Tinjaku na Mali gori. Njegov oče Tinjak, dolgoletni občinski odbornik in tudi član prvega odbora Hranilnice in posojilnice v Bilčovsu, je pred šestdesetimi leti prikupil k svojemu posestvu Krajnčevo kmetijo in jo izročil svojemu sinu Pavlu. Kot izobraženega in naprednega kmeta so Pavla volivci bilčovski občine izvolili v odbor tukajšnjega šolskega sveta ter mu je bil več let predsednik. V tej funkciji se je posebno trudil za dobro sožitje našega ljudstva s sodeželani nemškega jezika. Pod njegovim predstvom

je dobila naša šola dvojezični napis, kar naj bi pričalo, da živita na koroških tleh dva naroda. Kot sin slovenskih staršev se je prav posebno prizadeval, da bi se v šoli vzgajali slovenski otroci v zavedne člane narodne družine.

Viharji življenja pa tudi pokojnemu Pavlu niso prizanesli. Odšel je v daljnji svet in okusil svo grenkobo življenja. Domov se je vrnil invalid in kot rentnik preživel večer svojega življenja. Do zadnjega diha pa je ohranil narodno zavednost in zvestobo. Na njegovi zadnji poti mu je izkazala velika množica žalnih gostov svoje spoštovanje in ljubezen. Domače žalostinke so mu zadonele v slovo. Naj blagi pokojnik počiva v miru, žalujočim svojcem pa izrekamo naše odkrito sožalje.

Spodnja Vesca

Pretresljivo huda nesreča se je 30. januarja pripetila v naši vasi. Rupert Jesenko, p. d. Brodnik v Spodnji Vesci, je ob približno sedmih zvečer vozil s svojim traktorjem iz Celovca. Nedaleč od svojega doma je vozil po klancu, ki drugače ni nevaren, toda takrat je bil močno poledenel. Na poledeneli cesti mu je traktor izpodneslo ter je zdrsil čez pot in se prevrnil. Nesrečni Brodnik je obležal pod traktorjem, ki mu je zmečkal prsa. Po naključju je prišel na kraj nesreče neki šofer trdnice Pelikan v Celovcu in opazil položaj. Nemudoma je obvestil o nesreči zdravnika dr. Jelena na Bistrici in tudi orožništvo. Kaj kmalu je bil zdravnik na kraju nesreče, mogel pa je ugotoviti le, da je Brodnik podlegel hudi nesreči. Iz Celovca so morali prispeti poklicni gasilci, da so s svojimi pripravami

dvignili traktor in sprostili truplo izpod vozila.

V soboto so bile veličastne pogrebne svečanosti na pokopališču v Velinji vasi za ponesrečenim Brodnikom. Številna množica je možu poštenjaku in značaju ter vedno narodno zavednemu izkazala zadnje spoštovanje in ljubezen. Rajni zapušča mlado vdovo in tri nepreskrbljene otroke, saj je bil pokojni šele v 34. letu starosti. Ko so domači pevci zapeli pokojnemu na domu v slovo pesmi »Gozdič je že zelen« in »Polje, kdo bo tebe ljubil«, so se zasolžile oči vseh žalnih goslov. Naj pokojni Rupert Jesenko mirno počiva v ljubljani domači zemlji, žalujoči vdovi, otrokom in ostalim sorodnikom pa izrekamo naše odkrito in srčno sožalje.

Vedno več turistov na Peco

Ugodna cesta na Peco, katere letos, ko ni snežnih padavin, niti ni treba pluziti, omogoča stalen obisk in privablja tudi vedno večje število izletnikov in smučarjev v ta lepi alpinski svet v skrajnem kraju naše spodnje Koroške. Z odprtjem tega kraja za turizem v naši Podjuni še seve daleč niso izčrpane tujskoprometne možnosti in treba je zares mnogo osebnih iniciativ in idealizma ter tudi razumevanja na pristojnih javnih mestih za te potrebe, ki naj vsaj nekoliko nadomestijo vrzel gospodarske zaostalosti v teh krajih »Notstandsgebieta«, dokler ne bo zadovoljivo ustrezno ustvaritvi in zgraditvi stalnih delovnih mest za domače delovne sile.

Na Peco vozi vsako nedeljo poštni avtobus in sicer ob osmih iz Velikovca s pristaniki v Dobrli vasi, Šmihelu, Pliberku in Ponikvi, kjer je zadnja postaja za odvoz na Peco.

Št. Vid v Podjuni - Grabalja vas

Znano je, da se fanlje in dekleta našega prosvetnega društva »Danica« radi in vedno tudi dobro postavijo na odr. Lani so nas prijetno presenetili z igro »Deseti brai«, pri kateri smo uživali ob originalnih podajanjih vlog igralcev, ki jih ima društvo v svoji sredi.

V nedeljo, 26. januarja, pri Voglu v Št. Primožu in v nedeljo, 2. februarja, pri Pušniku v Grabalji vasi pa so nam posredovali zelo dobro podano veseloigro »Micki je treba moža«. Lahko rečemo, da so bile vse vloge posrečeno zasedene in brezhibno odigrane. Navzoče občinstvo se je moglo zabavati in iz srca nasmejati do polne mere. Prireditev so obogatili še s pevsкими vloži mešanega in moškega zbora ter so tako spet prišli na svoj račun tudi ljubitelji naše pesmi.

K uspelima prireditvama, prvima v letošnjem letu, čestitamo igralcem in predvsem režiserju ter kličemo: Še se pokažite na odru v igri in pesmi!

Slovensko prosvetno društvo »Bilka« v Bilčovsu

V a b i l o
na igro

TIHOTAPEC

ki bo v nedeljo, dne 16. februarja 1964, ob 14.30 uri popoldne in ob 20.00 uri zvečer v dvorani Miklavčeve gostilne v Bilčovsu.

Vabljeni vsi k številni udeležbi

O d b o r

Slovensko prosvetno društvo »Danica« Št. Vid v Podjuni

V a b i l o
na

GODBENO-PEVSKI KONCERT

ki bo v nedeljo, dne 9. februarja 1964, ob pol tretji uri popoldne v Št. Primožu pri Voglu.

Nastopili bodo gostje iz Zgorja ob Savi: moški vokalni sekstet ob spremljavi instrumentalnega ansambla. Ta godbeno-pevska skupina je že z uspehom gostovala na mnogih koncertih, kot na primer v Nemčiji, Franciji in po vsej Jugoslaviji.

K številni udeležbi vabi

društveni odbor

Bilčovs

V soboto sta se poročila Gerti Šelander in Hanzij Kapus. Cerkevne poročne obrede je opravil domači g. župnik Štih, nato pa so se veseli svatje zbrali v gostilni pri Miklavžu k ženičarstvu in slavnemu. Ženinov oče je tudi organist in zborovodja pevskega zbora našega društva »Bilka«. Zaradi tega je tudi pesem domačih pevcev prinesla med svate toliko dobre volje, da so vsi dejali: tako vesele svatbe pa že davno ni bilo! Nevesta in ženin sta bila marljiva člana našega SPD. Mladoporočencema čestitamo in želimo mnogo sreče na njihni skupni življenjski poti!

Št. Jakob v Rožu

V vasi Kot pri Št. Jakobu v Rožu živi domačin Franc Rauter, ki vse svoje življenje posveča glasi in je poznan in priznan komponist. Pred nedavnim je v polni svežosti praznoval osemdesetletnico svojega življenja, vedno še sredi plodovitega ustvarjalnega dela. Ob svojem visokem življenjskem jubileju je bil Rauter deležen številnih čestitk in zaslužene pozornosti.

Nagnjenje in veselje do glasbe je pokazal že v rani mladosti. Po osnovni šoli je v 14. letu starosti vstopil v konservatorij na Dunaju, kjer si je osvajal znanje o glasbeni teoriji ter se izvežbal v igranju klavirja in več drugih godalnih instrumentov. Nadalje je svojo glasbeno znanje izpopolnil na glasbenem učilišču v Pragi.

Odlični godbenik je sodeloval pri raznih pomembnih orkestrih že v stari monarhiji. Deloval je na Dunaju, v Ljubljani, Budimpešti, v Sofiji in Carigradu. Kratko pred svetovno vojno je bil član dvorne kapele v Beogradu. Rauterjeve skladbe so ljudske in ljudne od valčkov do koračnic, overtur in harmonizacij pesmi. Posebno velja njegova ljubezen glasbi pihalnih godb. Motive za svojo muzikalno ustvarjalnost jemlje predvsem iz področja svoje ožje pokrajine.

Jubilant je kot človek poštenjak in širokega gledanja. Čeprav je rasel in se razvijal v drugem vzdušju, ne pozna narodne nestrpnosti ter je na povabilo vedno rad sodeloval s svojo glasbeno umetnostjo tudi na prireditvah v okviru domače slovenske prosvetne organizacije.

Odkar je Burma spet svobodna in je Rangun postal njeno glavno mesto, se pravi od leta 1948 naprej, se je mesto precej burmaniziralo. Po pet let starih podatkih povzemann, da se je njegov socialni sestav številčno precej spremenil: 71 % njegovega prebivalstva predstavljajo Burmanci, 9 % je Kitajcev, 15 % Indijcev in Pakistancev, 5 % pa preostane za druge tujce.

Sinoči sem obiskal „Nočno tržnico“. Bazar je nenavadna slikanica luči, teme, barv, senc, besed, nemega sporazumevanja z rokami in seveda vonjev: žarkih, gnilih in trhlenih, s katerimi se mi zdi, da mora biti prepojena vsa vlažna tropska Azija. Poleg vseh mogočih stojnic so na njem namreč tudi kuhinje, kjer gostu postrežejo z vsem,

Po zadnjem letnem štetju živine:

Tendence nazadovanja v proizvodnji mesa

Kakor vsako leto je bilo tudi lani 3. decembra v Avstriji splošno štetje domačih živali, to je goved, prašičev, konj, ovc in perutnine. Kakor zadnja leta je to štetje potrdilo, da se je pričakovano odvijalo zmanjšanje števila konj in ovc.

Bolj zanimivo kot to je nazadovanje števila goveje živine za 126.000 ali za 5,2%. To nazadovanje je najbolj očitno pri volih, ki so jih našli kar za 20,3% manj kot leto poprej, vidno pa je nazadovalo tudi število bikov in mladih telic. Sicer je temu nasproti med zadnjima splošnim štetjem živine število prašičev naraslo za 2,6%, toda številčno znaša ta porat le 73.358 prašičev. To pa ne pomeni le, da bo letos nazadoval izvoz goveje živine, marveč tudi pomeni pričetek nazadovanja domače ponudbe mesa, zlasti govejega.

Pri lanskem decembrskem štetju so v državi našli le še 68.800 volov. Tekom enega leta je njihovo število padlo za 17.500 glav. Številčno močno je lani nazadovalo tudi število bikov nad 3 mesece starosti; našli so jih kar za 40.500 manj kot decembra 1962. Najbolj in sicer kar za 18% je nazadovalo število bikov nad 2 leti starosti, število bikov do enega leta starosti pa je nazadovalo za 9,3 odstotka.

Krav so 3. decembra 1963 našli okroglo 1.134.000, to je za 35.000 manj kot leta 1962. S tem je njihovo število, ki je zadnja leta nekoliko naraščalo, padlo na število leta 1950. Ker je lani padlo tudi število telic za okroglo 30.000 glav ali za 5%, je razumljivo, da bo v prihodnje fond telet bolj nazadoval, kot je nazadoval lani, ko je število telet padlo le za dobrih 4.000 glav.

Medtem ko je po tem štetju pričakovati večletno povečano povpraševanje za govejo klavno živino, kažejo rezultati štetja prašičev nadaljnje naraščanje proizvodnje. Pri skupnem številu 2,9 milijona prašičev je število plemenskih svinj naraslo za 13.000 ali za 4,8%, število pujskov in mladih prašičev do pol leta starosti pa za 100.000 ali 5,6%. Temu nasproti je število klavnih prašičev lani padlo za 39.000 ali za 5%, kar je povzročilo njihovo trenutno pomanjkanje na trgu, ki utegne še nekaj tednov trajati. Na splošno pa cenijo, da bo že prihodnje leto ponudba klavnih prašičev narasla za 200.000 komadov, s čemer ne bo le odveč dosedanja uvoz klavnih prašičev, ki je lani znašal 160.000 komadov, marveč bo postala tudi ponudba več kot obilna. V koliko je že prihodnje leto na Koroškem računati s prekomerno ponudbo, je zaenkrat še odprto vprašanje, kajti decembrsko štetje je pokazalo, da v primerjavi s štetjem 3. decembra 1962 število prašičev na Koroškem ni naraslo, marveč je komaj držalo število decembra 1962.

Pri tem je zanje značilno, da ob kupcu, kateremu so zaračunali blago s 300% dobička, a temu uspe, da ceno zbije navzdol, na 200%, ne mislijo na dvestoodstotni profit, temveč tamajo nad sto odstotki izgube.

Živko je nemara pretiraval, bistva resnice pa ni popačil.

Množica na trgu se preriva med lučmi električnih žaric, plinskih svetilk in brljavih lojenk. Vsi odtenki svetlobe se slikovito poigravajo z nenavadnimi fiziognomijami. Oči, usta, nosovi, kosti, mišice, lasje in drugo je kot pri vseh ljudeh. In vendar drugače: izoblikovano s drugačnimi dleti, strastmi, verami, upani, zanesenostmi, boleznimi, blaznostmi, bogastvi, revščinami in užitki. In z negotovostmi, sumničenji in močmi. V njih ni izdolbena samo anatomija neke druge rase, temveč tudi anatomija neke druge vitalnosti. In drugega sonca in dežja, potresov in viharjev.

Vso to tujo barvitost so med lučmi v noči obrobile in poudarile črne rauoltovske sence. Nekateri prizori so bili enaki iluzionističnim vitražem: temni in svetli so oklepali zgoščene, prežarjene barve.

Sporazumeval sem se z rokami. Tako sem se tudi zabaval. Prsti so mi nadomestili številk v besede. Za številk so bili bolj hvaležni kot za besede: sicer so pa na tržnicah številk bolj važne. Cene so bile nizke, ne da bi se pogajal zanje. Mešetarjenje jih je lahko še znižalo. Vendar se temu človek ne privadi zlepa, če ne sodi v krvno skupino trgovcev.

Mimo dejanske potrebe sem kupil nekaj papirja: nekaj je na semnju treba kupiti.

Pri stojnicah s hrano sem se odločil za sladoled v plastični posodi. Vse ostalo je bilo preveč prekvašeno z vonji, ki zavirajo tek. K temu je sladoled nekaj, kar ob

ČAS ZAHTEVA OD KMETA

poenostavitve in specializacijo v proizvodnji

V avstrijskem kmetijstvu se velikost posestev vidno spreminja. Medtem ko število posestev v velikosti do 20 ha zemlje stalno in vedno hitreje pada, narašča število posestev, ki imajo 20 in več hektarjev zemlje. Med letom 1951 in 1960 je število kmetijskih posestev do 5 ha velikosti padlo za 12,7%, onih med 5 in 10 ha za 6,4% in onih med 10 in 20 ha za 1,1%. V istem času je naraslo število kmetij med 20 in 50 ha za 2,4%, število kmetij med 50 in 100 ha za 1,6%, število kmetij, ki imajo več kot 100 ha zemlje, pa za 8,3%. Skupno vzeto se je torej število kmetijskih posestev v Avstriji med letom 1951 in letom 1960 zmanjšalo za 7,1%. V povprečju je število kmetij v vsakem letu padlo za 0,7%.

Če upoštevamo, da je tudi v zadnjih letih število kmetij še naprej padalo in da je spričo vse ostrejših pogojev malih kmetij za rentabilno kmetovanje padalo vedno nagelje, potem ni pretirano, če trdimo, da se je število kmetij od leta 1951 do danes zmanjšalo za 13 do 14%.

V koroških prilikah je po podatkih koroške kmetijske zbornice število kmetij med letom 1951 in letom 1960 padlo sicer le za 5,05%, toda padec števila kmetij do 20 ha zemlje znaša 12,34%, medtem ko znaša v državnem povprečju le 8,25%. V tem času pa na Koroškem ni padlo le število kmetij pod 20 ha zemlje, marveč je tudi izredno veliko število kmetov opustilo kmetovanje kot glavni poklic; pričeli so iskati svoj glavni zaslužek v industriji in se bavijo s kmetijstvom le še kot s stranskim poklicem. V posestveni skupini do 20 ha zemlje je število kmetij, kjer je kmetovanje lastniku še glavni poklic, od 1951 do 1960 padlo za 55%. Zelo močno je padlo število takih kmetij v posestveni skupini 10 do 20 ha. Pri tej skupini, ki je še do zadnjega sodila med kmetije, ki lahko preživijo sedanjo kmečko družino, je 37,5% kmetov prenehalo s kmetovanjem kot glavnim poklicem.

Sicer je res, da je na Koroškem prehod

Prispevek za pocenitev goriva

za kmetijske stroje
bo izplačan v prvi polovici leta 1964

Po štetju kmetijskih strojev 3. junija 1963 so bile določene točke za prispevek k pocenitvi goriva (bencina ali nafte) za kmetijske traktorje in druge kmetijske stroje in naprave z vgrajenim motorjem na bencin ali nafto. Po štetju so v zveznem merilu ugotovili skupno, 2.008.581 točk. Ker je v zveznem proračunu za leto 1964 za to pocenitev učinkovito določenih 162 milijonov šilingov, bo odpadel na točko okrogel prispevek 80 šilingov, to se pravi na traktor z 18 PS 720 in na traktor s 30 PS 1.200 šilingov. Prispevek bodo izplačevale kmetijske zbornice. Kmetijsko ministrstvo računa, da bodo prispevki lahko izplačani tekom prvega polletja 1964.

od glavnopoklicnega kmetovanja na kmetovanje ob zaposlitvi v drugih poklicih v veliki meri povzročil turizem, vendar turizem nikakor ni glavni povod za padanje števila kmetij niti ne za iskanje glavnega zaslužka kmečkih družin v drugih poklicih. Tudi gospodarska zaostalost, ki je vsled večdesetletnega gospodarskega zapostavljanja očitna na Južnem Koroškem, ni poglavitni vzrok padanju števila kmetij in iskanju zaslužka v drugih poklicih, čeprav zaostalost ta razvoj močno pospešuje.

Glavni vzrok spreminjanja strukture kmetijstva je burni gospodarski razvoj v zadnjih 10 ali 12 letih, ki je kakor Evropo zajel tudi našo državo in našo zvezno deželo. Položaj na trgu z delovno silo je zadnja leta kmetijstvo vedno bolj silil k mehanizaciji in z njo povezanim težkim investicijam. Teh investicij pa prav kmetije do 20 ha zemlje ali ne zmorejo ali pa jih na njih ni mogoče zagovarjati, vsaj tako dolgo ne, dokler se potrebnim investicijam ne bo pridružila vzporedna preusmeritev kmetovanja (Betriebsumstellung) ter združitve kmetov in vasi v bolj organizirano kmetijsko proizvodnjo.

V danih pogojih ne moremo za uspešno bodočnost kmečkih gospodarstev dovolj poudarjati potrebe po preusmeritvi kmetovanja, po specializaciji kmetijske proizvodnje, po delitvi proizvodnje in dela med kmeti in po skrajšanju poti kmetijskih pridelkov od kmetov-producenitov do konzumentov. Vse te potrebe lahko združimo pod pojem sodelovanja in delitve dela v kmetijski proizvodnji, pod pojem kmetijske kooperacije ali pojem vertikalne integracije.

Kmetovanju na vse strani, ko smo kar najbolj harmonično razvijali vse kmetijske panoge na eni in isti kmetiji, se bliža konec. Tako kmetovanje zahteva preveč dela in preveč investicij in daje premalo kvalitativnih in izenačenih pridelkov za trg, vsled česar se v pogojih, ko je treba kmetovanje vse bolj usmerjati na potrebe in zahteve trga, ne more več uveljaviti, niti ne držati. Sicer do neke mere drži, da je velikost kmetije eden predpogojev za uspešno preusmeritev kmetovanja, vendar za kooperacijo ni odločilnega pomena. Mali kmečki specializirani obrat nima v kooperaciji nič

slabše pogoje, kot jih imajo večji obrati, ker lahko nudi že itak kvečjemu na 3 osebe skrčeni kmečki družini zaslužek za delo, ob katerem bo lahko živela. Zato pa so preusmeritev, specializacija in kooperacija neodložljive naloge kmečkih ljudi in združenj.

Slovenska kmečka zveza obvešča:

V zadnjih tednih so davčni uradi pričeli razpošiljati formularje za izjave k dohodninskemu davku, k davku na blagovni promet in k davku na premoženje.

Vse kmetovalce, ki so enega od teh formularjev dobili poslanega, opozarjamo, da so dolžni, da izjavo izpolnijo in jo podpisano oddajo pristojnemu finančnemu uradu do 31. marca t. l. Finančni urad zadolži s to nalogo vsakogar, čim mu pošlje formular za prijavo. Neizpolnitev izjave finančni urad lahko kaznuje.

Za lažjo izpolnitev teh formularjev sporočamo, da daje naša pisarna, Celovec, Gasometergasse 10, tel. 56-24 odslej naprej do 31. marca 1964

vsak četrtek od 8.00 do 17.00 ure

nasvete za izpolnitev davčnih prijav. Druge dni pisarna davčnih nasvetov ne more dati.

Kdor želi nasvete, naj prinese seboj

- odlok o enotni vrednosti kmetije (Einheitswert),
- računsko potrdilo o prodanem ali prevoženem lesu,
- pogodbo o užitnini staršem,
- potrdila o izgubah vsled nezdob pri živini, vsled snežnih polomov v gozdu in vsled drugih elementarnih nezdob (povodenj, suše, toče etc. in
- potrdila o gospodarskih dolgovih in plačanih obrestih.

Izvršni odbor pa tudi opozarja na okrožnico št. 1/64, v kateri je med drugim razpisal prirejanje razgovorov o kmečkih davkih ter o pravicah in dolžnostih kmeta kot obdavčenca. Take razgovore bo SKZ priredila lahko povsod tam, kjer bodo odborniki to zahtevali in zagotovili udeležbo vsaj 30 ljudi.

vsakem času prija. Celo tisti, ki ga sicer ne marajo, so ga tu vzljubili.

Pod nogami sem čutil pse. Nočna tržnica je zanje enako važna kot za ljudi: kljub brcam, ki so jih deležni. Preneki zalogaj pade na tla, včasih pa se še kaj ukrade. Presraščeno cviljenje priča o uveljavljanju sile močnejših nad šibkejšimi. Psi s šklepetajočimi gobci in spodvitimi repi so na tržnici edini berači.

Danes sem obiskal Kaba E pagodo: to je U Nujeva „Pagoda miru“. Sezidana je bila pred nekaj leti in je zanj kot za mnoge druge novejšje stavbe, značilen spopad med starim in novim. Svetišče je neokusna mešanica stilov in plod neposrečenih kompromisov. Nesporazum izhaja iz prepoudarjene težnje, ki naj bi stilne prvine izročila uskladile s pridobitvami sodobnega oblikovanja. Arhitekt, katerega namera je bila verjetno dobra, ni bil kos nalogi, ki si jo je bil zastavil.

Stavba je okrogla. Okna na njej so kvadrati različne velikosti. To bi samo po sebi lahko delovalo moderno ali psevdomoderno, če bi ne bili pritaknjeni na okroglo zid z ostalimi proporci nesorazmerni in v nasprotju z mirno obdelavo lupine, škatlasti vhodi in načikani pročelji. Neskladje še bolj stopnjuje na belo stavbo nasajen nastavek v obliki tradicionalne burmanske zvončaste pagode. To je oblika, ki je značilna za vsa burmanska svetišča. Seveda je pozlačena: zlato se neprijetno tepe s preostalo belino.

V notranjosti so štirje oltarji, ki se naslanjajo na valjasto formo (nosilec nastavka), ki teče vzporedno z vnažno krožnico. Valj ni masiven, temveč oklepa v sebi peti, glavni oltar. Budove sohe na njih so podobne svojim inačicam v drugih svetliščih. Stoletja razvoja burmanskega sakralnega kiparstva so zvesto sledila tipizirani predstavi

razsvetljenega učitelja in mu v formalni vezanosti niso dosti odvzela, niti pridala. Tako sedi tukaj zlat kot drugod, med cvetjem in svečami, z brezizraznimi očmi in brezkrvnim smehljajem. Tudi tu je samo še abstraktna predstava človeka, ki je popolnoma premagal tesno življenjsko vezanost ter se dvignil v sterilno sfero telesne in duhovne nevezanosti.

Problem, ki je formalno že zdavnaj rešen in ostaja zato zgolj predmet kamnoseškega ali livarskega mojstrstva, je kot po nekem zakletem pravilu tu doživel nesrečno izpeljanko. Kot da obiskovalci pagode tudi v plastiki niso mogli mimo nasilja. Glave plastik so iz kovine, telesa pa iz mavca. Čeprav je vse pozlačeno, se zlato lesketajoče se kovine neprijetno tolče z ostalim, nelesketajočim. Čeprav gre samo za razliko v materialih, je to nasprotje enako odbijajoče kot tisto pri vnanjem videzu.

Stene za plastikami so poslikane. Slikar, ki mu je bilo delo poverjeno, se je nekje podpisal: se pravi, da ni želel ostati anonimen. Morda gre celo za priznanega lokalnega slikarja. In vendar je tudi to vredno vsega ostalega: spet gre za proizvod šibkega okusa. Ozadja za Budami so osladne romantične pokrajine, podobne kulisam podeželskega odra. Barve so medene in impresivno napackane, brez kakršnekoli urejenosti. O neki smiselni barvni kompoziciji ni nobenega sledu.

Če bi ob Kaba E pagodi našteval grehe nedomiselnega križanja, bi jih lahko naštel še več, čeprav mi je jasno, da so ob vseh nujah, ki so značilne za večje zgodovinske in časovne premike, neizbežni tudi taki pojavi. Verjetno bi o tem sploh ne pisal, če bi mi mlad študent slikarske šole ne bi govoril o njej kot sintezi in mostu, na katerem sta si podala roke dva sveta.

(Nadaljevanje sledi)

115-letnica smrti največjega slovenskega pesnika — Franceta Prešerna:

Kulturni praznik slovenskega naroda

(ODLOMKI IZ ČLANKA DR. JOSIPA VIDMARJA)

Če označujemo Prešerna kot početnika slovenske književnosti in kot tvorca, ki je položil temelje za vse naše nadaljnje slovstveno ustvarjanje, je treba njegovo delo za osnovne oblike literarnega izraza omejiti na poezijo, ker je bil pač samo poet; brez vsake omejitve pa ga je treba priznati za početnika slovenske književnosti v celoti, zakaj bil je prvi naš tvorec, ki je s svojim visokim duhom in s svojim čutečim srcem za zmešal ustanovil duhovno raven naše literature.

Človeški duh se izraža samo v odnosu do sveta in življenja; zvezan je neločljivo z osebnostjo, se pravi z vzajemnimi odnosi med osebnostjo in okolico, med človekom in družbo v nekem času. Samo tako se človeški duh javlja tudi v poeziji, ki je pričevanje o življenju. Prešernovo življenje je potekalo v najlemnejši dobi Svele alianse, njegova zrelost med Napoleonovo smrtjo in marčno revolucijo v letu 1848; bil je član zelo zaostalega in nerazvitega slovenskega naroda, ki je bil narod tlačanov in redkih razumnikov brez pravega meščanskega sloja, brez inteligence, član naroda, ki je živel zatiran in razdeljen na šest avstrijskih kronovin skoraj brez možnosti za kakršno koli obrambo svojega življa zoper raznarodovanje in težko izkoriščanje. Kot kmečki sin tega naroda je Prešeren razen kratkih študijskih let, ki jih je preživel na cesarskem Dunaju, večidel prebival v globoko provincialni Ljubljani, v podrejenih privalnih in državnih službah. V tem zatohlem in mučnem, pa tudi poniževalnem okolju je potekalo življenje tega izrednega moža in poeta.

Njegova poezija je povest o tem, kako se je srečaval z življenjem. Prvi za njegovo usodo kakor tudi za delo pomembni pojav, ki mu je posvetil največ stihov, je ljubezen. Ta je njegov osrednji problem. Pozna njen element v vseh oblikah, od igri vosti do usodne strasti. Ko jo doživi v tej intenzivnosti, ga čustvo obvlada popolnoma, mu navdihuje najčudovitejša priznanja ter mu odpira pogled za razsežna in široko pomembna območja človeške misli... V Prešernovi pesmi je ljubavni svet celoten in popoln; čudovila je njegova pesniška ekonomika, zakaj njegove izpovedi se nikdar ne ponavljajo in nikdar niso malenkostne. Vse v njih je veliko kakor življenje samo.

Prav tako vseobsežen v tedanjih slovenskih literarnih razmerjih, je Prešeren nasproti književnosti in literarnemu delu svo-

jih sodobnikov. Kdor prebere njegove epigrame in satirične pesmi, dobi v njih popolno podobo takratnega literarnega življenja. Ni knjižnega pojava, ki ga Prešeren ne bi bil opazil in ga s svojim epigramom ne ocenil. Zanimala ga tako sodobnost kakor preteklost. Svoje izjave daje z ljubeznivim humorjem in z redko duhovitostjo, toda teže negativni pojavi izzovejo tudi ostrejšo besedo, ki pozna tudi trde in uničujoče poudarke.

Sveda nista ta dva svetova, erotični in literarni, živela v Prešernu izolirano od širših življenjskih pojavov in od življenja v celoti. Poet se je razgledoval v vseh sferah in v vseh doživljajih. Njegov čas in družba sta mu dala dovolj prilike za to. Rečeno je bilo, v kakšnem času in okolju je živel. Politijski režim umirajočega absolutizma je življenje kvaril še suroveje kot bi ga bile njegove prirodne danosti. S tem režimom se je Prešeren srečal zelo zgodaj. Slehera svobodnejša glava je bila sumljiva ali nevarna in zaradi svobodoljubnosti je bil Prešeren kot visokošolec odslovljen iz klerikalnega dunajskega zavoda za vzgojo plemiških sinov kjer je bil zaposlen kot inštruktor. Tam je spoznal družbeno moralo svojega časa ki ga je tudi pozneje kot Slovenca kot svobodoljubnega poeta zapostavljala prezirala in poniževala. V svojih pesmih ji je posvetil pozornost, kakršno je zaslužila, in jo razkrinkal, morda najsilovitejše v pesmi „Slovo od mladosti“:

*Sem zvedel, da vest čisto, dobro djanje
svet zaničvati se je zagovoril...
sem videl, da svoj čoln po sapi sreče,
komur sovražna je, zastoj obrača,
kak veter nje nasproti temu vleče,
kogar v zibeli vidla je berača,
da le petica da ime sloveče,
da človek toliko velja, kar plača.*

To je težka obtožba dobe in življenja, ki jo je svetohlinski čas in režim moral občutiti kot protest in napad nase. In ker je bila ta pesem ena izmed prvih Prešernovih, ki so izšle v tisku, ni čuda, da mu je policija prav kmalu dala označbo „Freigeist“, kar je bila le malo manj nevarna karakteristika kakor karbonar. Ta kritika tedanjega sveta se je pozneje okrenila navznoter in rodila Prešernove monumentalne „Sonele nesreče“, ki so eden izmed najbolj pretresljivih človeških dokumentov v slovenski literaturi in ne le v nji.

Če je ta kritika življenja vznemirjala cesarsko oblast, jo je kajpada še mnogo bolj Prešernov poseg v politično sfero, na katero ga je navrnilo njegovo življenje in življenje njegovega naroda. Organizirana politična dejavnost je bila v tlačanskem narodu pri splošni zaostalosti vsega našega življa nemogoča in Prešeren ni mogel misliti nanjo. Edino, kar je mogel storiti, je bilo, s svojo pesmijo vzbujati in dramiti v ljudstvu in razumništvu narodno zavest, kar je tudi storil, čeprav je bila svoboda narodov geslo francoske revolucije. Budil je svoj narod z vsemi sredstvi, z vsemi čarovnijami, ki mu jih je nudila poezija. Od žalostinke nad slovensko usodo do tožbe in obtožbe do junaškega poziva k zvestobi narodu vsebuje njegova pesem vse odtenke domovinskega čustva, ki je bilo v njegovem času možno. Ko govori o slovenski zemlji, pravi ta-le tragične besede:

*V kateri očetje so naši sloveli,
ktera zdaj grob ima komaj za nas.*

V „Sonetnem vencu“ toži: „Le tuje so častile Kranjcev množce“ in govori o „skelečih mislih, da Slovenec ne ljubi mile matere“. Domovini velja tudi njegova bridka „Elegija“. Med temi tožbami zazveni včasih upanje, včasih tudi vera in tolažba: „Največ sveta olrokom sliši Slave“ in „Vreme na bodo Kranjcem se zjasnile, jim milše zvezde kakor zdaj sijale“. Včasih sanjati o odrešenju domovine in vpleta v svoje besedilo formulacije, ki so postale kasneje politična gesla in ostala to vse do kraja naše osvobodilne borbe:

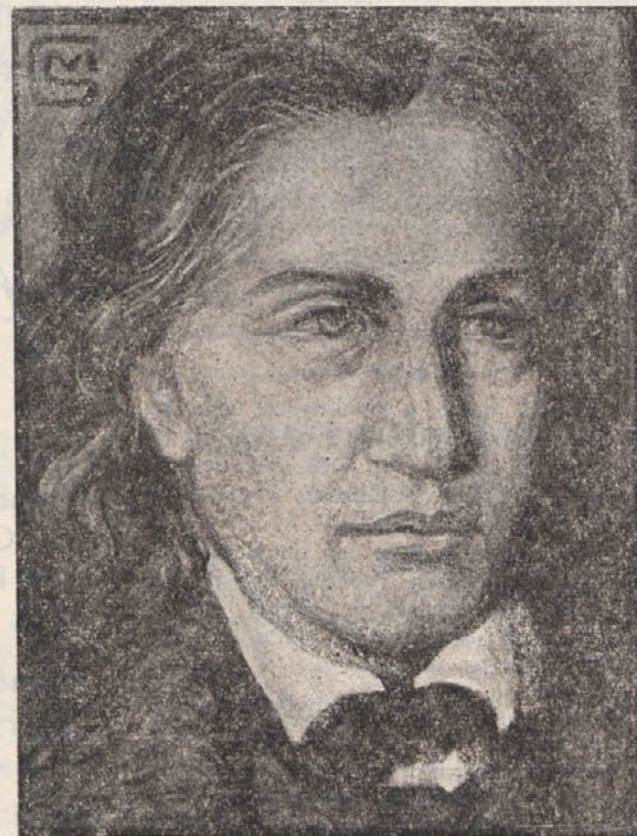
*Da bi nebesa milost nam skazale!
Otajat Kranja našega sinove,
njih in Slovencev vseh okrog rodove
z domačmi pesmam Orfeja poslale!
Da bi nam srca vnel za čast dežele,
med nami potolažil razprtije
in spet zedinil rod slovenščne cele!*

Prizna tudi to, da je sam želel biti tak Orfej, ki bi „zbudil slovenščno celo“. Leta 1848 je revolucionarna študentska mladina proglasila Zedinjeno Slovenijo za svoj politični program.

Nov ton vnaša v njegovo domovinsko pesem Krst pri Savici. V naslednjih znamenitih stihih zveni Prešernova beseda preroko in junaško:

*Največ sveta otrokom sliši Slave,
tja bomo našli pot, kjer nje sinovi
si prosti voljo vero in postave.
Ak pa naklonijo nam smrt bogovi,
manj strašna noč je v črne zemlje krili,
kot so pod svetlim soncem sužnji dnovi!*

Ti stihovi so med osvobodilnim bojem v drugi svetovni vojni spremljali naše aktiviste in naše brigade na vseh potih. Ljubljana je bila preplavljena z listki, na katerih so stale te besede, in slednji politični komisar jih je govoril borcem v naših gozdovih. Še neposrednejši in aktualnejši poziv k patriotizmu pa vsebuje „Zdravljica“, kjer Prešeren govori že znatno svobodnejše, zakaj pesem

je nastala v letu 1844, ko so sile ki so pripravljale revolucijo, že občutno vrele in ko je policijski režim že popuščal. Vendar mu je dunajska cenzura še v letu 1847 črtala v nji „najnevarnejšo“ kitico. Značilno je, da je „Zdravljica“ izšla 26. aprila 1848, tedaj že v revoluciji sami. Za cenzuriranje določena kitica je gotovo revolucionarna, v listem času nemara prav tako kakor v letu 1914 govorjeni Cankarjev govor o avstrijski zunanji politiki, ki ga je spravil v ječo. Zakaj Prešeren govori odkrito in politično jasno:

*Otrok, kar ima Slava,
vsi naj si v roke sežejo,
da oblast
in z njo čast,
ko pred, spet naša bosta last!*

To ni več poetski patriotizem, to je političen program, revolucionarno geslo, spesneno v Avstriji Svele alianse.

Sperans-Kardelj, ki v svoji knjigi analizira družbeno politično razslojitev med Slovenci v letu 1848 in ugotavlja pri nas žive smeri od fevdalne miselnosti do revolucionarno demokratične, utemeljeno prišteva Prešerna k poslednjim. Bil je nedvomno revolucionaren demokrat, zakaj samo v takšni miselnosti se je mogel tako bojeviti patriotizem, ki kliče grom nad sovražnike našega rodu, skladno in ubrano družiti s priščinimi voščili vsem narodom,

*ki hrepene dočakat dan,
da, koder sonce hodi,
preprij iz sveta bo pregnan,
da rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak.*

To je resnično revolucionarno demokratično misel, ki je kakor marsikatera Prešernova, zdržala sto let in v njih velike svetovne pretrase, ki je veljala v našem osvobodilnem boju in ki velja še danes. Več, prav v letih našega odločilnega boja smo se šele naučili razumeti Prešernove besede v vsej njihovi daljnovidni revolucionarnosti.

Vsi ti miselni svetovi in smeri ter cela vrsta drugih, ki so ujeli v delu tega evropsko razgledanega razumnika, ne žive v njem ločeno, marveč so v njegovi poeziji spleteni v trdno in ubrano celoto. Njegovo delo je kozmos zase; nima silnih dimenzij bolj plodovitih poetov, toda ta kozmos je popoln, zaokrožen in cel, obsežen v neznanem številu pesmi, ki ne dosega niti sto petdeset enot. Le poet klasične discipline in lapidarnosti je mogel izpolniti to nalogo. Njegova knjiga dela vtis miru in spokojne, tiho žareče toplote; toda to je spokojnost mirno krožečega atoma, ki skriva v sebi neslutene sile. Te sile so Prešerna, njegovo bolečino in ljubezen, njegovo misel in predstavnost ohranile sto let in mu po sto letih priborile najslavnejšo zmagajo. Njegovo ime je — genij.

France Prešeren:

Krst pri Savici

U V O D

Valjhun, sin Kajtimara, boj krvavi
že dolgo bije za krščansko vero,
z Avreljem Droh se več mu v bran ne stavi;
končano njuno je in marsiktero
življenje; krl, po Kranji, Korotani
prelita, napolnila bi jezero.
Gnijo po polju v bojih pokončani
trum srčni vojvodi in njih vojščaki,
sam Črtomir se z majhnim tropom brani.
Bojuje se najmlajši med junaki
za vero staršev, lepo bognjo Živo,
za črte, za bogove nad oblaki.
On z njimi, ki še trdijo vero krivo,
beži tja v Bohinj, v Bistriško dolino,
v trdnjavo, zidano na skalo sivo.
Še dan današnji vidiš razvalino,
ki Ajdovski se gradec imenuje,
v nji gledaš Črtomirovo lastnino.
Devetkrat večja množica jih obsuje
in zveste straže krog in krog postavi,
odvzame up jim vse pomoči tuje;
visoke odre tamkaj si napravi,
zidovje podkopa, vrata seka;
ne polasti se njih, ki so v trdnjavi.
Šest mesecev moči tla krvava reka,
Slovenec že mori Slovenca brata —
kako strašna slepota je človeka!
Ko niso meč, sekira in lopata
jih mogle, lakota nepremagljiva
preči odpreti grada trdna vrata.
Dalj Črtomir jim reve ne zakriva,
besede te tovarišem reče zbranim:
„Ne meč, pregnala bo nas sreča kriva.“
Le malo vam jedila, bratje, hranim,
branih smo se dolgo brez podpore,
kdor hoče se podati, mu ne branim;
kdor hoče vas dočakat temne zore,
neproste dni živeti, nočem enake,
ne branim mu, al jutra čakati more.

S seboj povabim druge vas junake,
vas, katerih rama se ukloni noče;
temna je noč in stresa grom oblake;
sovažnik se podal bo v svoje kočje,
le majhen prostor je tja do goščave;
to noč nam jo doseči je mogoče.
Največ sveta otrokom sliši Slave,
tja bomo našli pot, kjer nje sinovi
si prosti voljo vero in postave.
Ak pa naklonijo nam smrt bogovi,
manj strašna noč je v črne zemlje krili,
ko so pod svetlim soncem sužnji dnovi!
Ne zapusti nobeden ga v ti sili,
molče orožje svoje vsak si vzame,
strahljivca v celem ni imel števili.
Al komaj vrata so odprta, vname
se strašen boj, ne boj, mesarsko klanje:
Valjhun tam s celo jih močjo objame.
Tud on se je zanesel na njih spanje,
prelesti misli je ozidje grada
in ponevedoma planiti nanje.
Ko svojo moč najbolj vihar razklada,
okrog vrat straža na pomoč zavpije
in vstane šum, da mož za možem pada.
Ko se neurnik o povodnji ulije,
iz hriba strmega v doline plane,
z derečimi valovami ovije,
kar se mu zoper stavi, se ne ugame
in ne počije pred, da jez omaga:
tak vrže se Valjhun na nekristjane.
Ne jenja pred, dokler ni zadnja sraga
krvi prelita, dokler njih kdo sope,
ki jim bila je vera čez vse draga.
Ko zor zasije na mrličev trope,
leže, k' ob ajde žetvi al pšenice
po njivah tam leže snopovja kope.
Leži kristjanov več od polovice;
med njimi, ki so padli za malike,
Valjhun zastoj tam išče mlado lice
njega, ki kriv moritve je velike. —

Razveljavitev bankovcev

Avstrijska Narodna banka bo razveljavila in vzela iz prometa naslednje bankovce: Bankovce po 1000 šilingov z datumom 2. januarja 1954, bankovce po 100 šilingov z datumom 2. januarja 1954 in bankovce po 50 šilingov z datumom 2. januarja 1951. Kot termin razveljavitve je določen 30. april 1964. Imenovani bankovci izgubijo s tem datumom zakonično plačilno vrednost. Narodna banka pa jih bo zamenjavala še do vključno 30. aprila 1974.

Pripravljalni odbor za „Klub mladje“ nas je naprosil za naslednjo

o b j a v o :

Mladjevci bomo v ponedeljek, dne 17. februarja 1964, ustanovili svoj klub. Ustanovni občni zbor se bo vršil v 3. dvorani Delavske zbornice v Celovcu s pričetkom ob pol treh.

Prijatelji mladih ljudi ter slovenske kulture iskreno vabljeni. Posebno vabimo vse študente. Na sporedu je referat „Obraz mladja v luči našega časa“ (Flori Lipusch). Občni zbor je vsem odprt.

Za pripravljalni odbor
Lojz Popič

SLOVENSKE ODDAJE

Sobota, 8. 2.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (Voščila) — 18.25 Na dom obujaš mi spomin... S prof. dr. Metodoma Turnškom obiščemo St. Peter na Vašinjah.

Nedelja, 9. 2.: 7.30 Duhovni nagovor. S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 10. 2.: 14.15 Poročila, objave, pregled sporeda. Za staro in mlado — za ples in zabavo... igrajo Zadovoljni Kranjci. 10 minut za športnike — 18.00 Športni obzorik.

Torek, 11. 2.: 14.15 Poročila, objave. Iz ljudstva za ljudstvo... Ana Pavlič iz Železne Kaple pripoveduje žaljive zgodbe.

Sreda, 12. 2.: 14.15 Poročila, objave. Kar želite, zaigramo.

Četrtek, 13. 2.: 14.15 Poročila, objave. Komedijanti v odrski luči in na dnevi svetlobi (2.) Marijan Rus pripoveduje anekdote iz časov, ko je študiral petje pri pokojnem Juliju Befettu.

Petek, 14. 2.: 14.15 Poročila, objave. Od petka do petka po naših krajih in pri naših ljudeh. Novice ki jih zbira in piše Blaž Singer. Žena in dom.

...lauter Volltreffer

finden Sie bei unserem Winterräumungsverkauf

vom 10. bis 15. Februar 1964

Bestecke, rostfrei,
1 Garnitur für
6 Personen 138.³⁰

Limonade- oder
Biergläser 2.⁹⁰

Perlon-Staubbesen 19.⁵⁰

Schallplatten,
fabriksneu, Schlager
oder Volksmusik 10.—

Langspielplatten,
17 cm 15.—

Kleinsuper-Radio 590.—

Luftmatrazen,
schottisch ge-
mustert 185.—

Herren-Kräusel-
Sockets, einfarbig
und gemustert 10.⁸⁰

Kinder-Wollhand-
schuhe 16.—

COC KAUFHAUS forum
KLAGENFURT, Bahnhofstrasse 37

SPORTNI VESTNIK

Innsbruck v znamenju olimpijskih iger

Ze dober teden se v Innsbrucku in njegovi okolici odvijajo IX. olimpijske zimske igre, na katerih se je zbralo 1350 aktivnih športnikov iz 36 držav iz vseh delov sveta. V mnogih disciplinah je bilo tekmovanje že zaključeno in nekatere države so si že doslej nabrale lepo število olimpijskih kolajne; doseženi so bili lepi uspehi in postavljene razni novi rekordi, predvsem pa je Innsbruck „rekorden“ po tehnični izvedbi olimpiade ter po številu obiskovalcev, ki gledajo posamezne tekme.

Popolnega pregleda sedanjih tekem seveda ne moremo objaviti, zato se bomo omejili le na najvažnejše dogodke, ki so se doslej odvijali v Innsbrucku; predvsem pa bo ta pregled omejen na prvi teden olimpiade, medtem ko bomo zaključno poročilo objavili v prihodnji številki. Že danes pa lahko ugotovimo, da je letošnja olimpiada razočarala marsikatero udeleženca, ki je veljal za golovega favorita: zmago je odnesel drugi, ki je bil pač boljši; ravno to pa je tudi najlepše pri teh tekmovanjih. In končno je treba še poudariti, da niti ne gre toliko za zmago, marveč za dejstvo, biti zraven in v prijateljski tekmi meriti sile.

Prvo „presenečenje“ smo doživeli že kar

prvi dan, ko je bilo na sporedu umetno drsanje parov. Splošno favorizirani nemški par Kilius-Bäumler je našel svojega mojstra v sovjetskem paru Belousova-Protopopov, medtem ko si je tretje mesto in s tem bronasto kolajno osvojil kanadski par Wilkes-Revell. Prvi dan olimpiade je naklonil zlato kolajno tudi Avstriji, ko je v smuku za moške zmagal Egon Zimmermann pred Francozom Lacroixom ter Nemcem Bartelsom. Finska si je osvojila prvo zlato z Mentyranto, kateri je bil zmagovalac v teku moških na 30 km; drugo mesto in srebrno kolajno je prejel Norvežan Gröningen pred Vorončikinom (Sovjetska zveza). V četrthi disciplini prvega dne — hitrostno drsanje žensk na 500 m — so si vse tri kolajne

razdelile med seboj sovjetske športnice Skoblikova, Jegorova in Sidorova.

Petek prejšnjega tedna je bil v znamenju smučarskih skokov na mali skakalnici, kjer so že v prvi seriji skokov eden za drugim padali rekordi skakalnice. Za največjo senzacijo je poskrbel Matouš (Češkoslovaška), ki je z 80,5 m dosegel najdaljši skok, vendar je po skupni oceni ostal na četrtem mestu. Kolajne so si priborili Kankkonen (Finska), ki je skočil 80 in 79 metrov, Engan (Švedska) z dvema skoki po 79 metrov ter Bradtzaeg (Norveška), ki je dosegel 79 in 78 metrov. Druga disciplina tega dne je bilo hitrostno drsanje žensk na 1500 m, kjer je Skoblikova ponovila svoj uspeh prejšnjega dne in je zmagala pred finsko tekmovalko Mustonen in svojo rojakinjo Kolokolčeva.

V znamenju kolajn za Sovjetsko zvezo je potekala tudi sobota. V hitrostnem drsanju žensk na 1000 m je ponovno zmagala — kdo drugi naj bi bil! — Skoblikova pred svojo rojakinjo Jegorovo, medtem ko se je morala „srebrna“ Mustonen (Finska) iz prejšnjega dne tokrat zadovoljiti z bronasto kolajno. Zato pa so sovjetske športnice osvojile vse tri kolajne v teku žensk na 10 km: Bojarskih, Mekšilo in Gusakova. Tega dne je opozorila nase tudi Francija, ko sta si v slalomu za ženske delili zlato in srebrno kolajno sestre Goitschel pred Američanko Saubert, medtem ko so visoko favorizirane Avstrijke doživele svoje prvo razočaranje: najboljša med njimi — Zimmermann — je bila le peta. Končno je bila tega dne odločena tekma v dvosedežnem bobu, kjer sta za senzacijo poskrbela Angleža Nash in Dickson, ki sta potisnili na drugo in tretje mesto oba italijanska para Zardini-Bonagura in Monti-Siorpaes.

„V tretje gre rado“, pravi star pregovor, toda sovjetska tekmovalka Skoblikova se niti tega pravila ni držala in je v nedeljo v hitrostnem drsanju žensk na 3000 m svojo zbirko obogatila še s četrto zlato kolajno in je s tem postala najbolj uspešna udeleženka letošnje olimpiade. Tudi srebrno si je „rezervirala“ Sovjetska zveza s Stenjeno, medtem ko je Hva Han priborila prvo kolajno svoji domovini Severni Koreji. V moškem veleslalomu se Avstriji tudi tokrat ni izpolnilo upanje ter sta se morala Schranz in Stiegler zadovoljiti s srebrno in bronasto kolajno, zlata pa je po zaslugi odličnega zmagovalca Bonlieu šla v Francijo. V teku moških na 15 km so si — kakor je bilo tudi pričakovati — prva tri mesta razdelili

Skandinavci: Mäntyranta (Finska), Jernberg (Švedska) in Gröningen (Norveška) in šele na desetem mestu je bil najboljši Srednjeevropjec — Italijan Nones.

Poleg teh disciplin, v katerih so bile do nedelje že podeljene kolajne, so se vrstila tudi še druga tekmovanja, ki pa do takrat še niso bila zaključena in bomo o njih poročali prihodnjič. Prvi dnevi olimpiade so potekali v zmagoslavju sovjetskih športnikov, ki so si do nedelje priborili skupno 6 zlatih, 4 srebrne in 4 bronaste kolajne. Na drugem mestu je bila Finska s 3 zlatimi in po 1 srebrno in bronasto, Francija je imela 2 zlata in 2 srebrni, Nemčija 1 srebrno in 1 bronasto, Norveška 3 srebrne in 1 bronasto, Avstrija po 1 zlato, srebrno in bronasto kolajno.

Posebno zanimanje v okviru olimpijskih iger pa nedvomno vzbuja hokejski turnir, kjer sodeluje letos rekordno število 16 držav, ki so razdeljene na dve skupini. V skupini A je osem najboljših ekip, med katerimi se odvija tudi boj za kolajne; to so Kanada, Sovjetska zveza, Češkoslovaška, Švedska, Amerika, Finska, Nemčija, in Švi-

Janko Zwitter zmagovalac v Frantschachu

V dneh olimpijskih iger je vse ostalo športno dogajanje več ali manj potisnjeno v ozadje, vendar nas veseli, da lahko poročamo o lepem uspehu, ki so ga dosegli člani Športnega društva Zahomec na nedeljski priložnosti smučarskih skokov v Frantschachu, kjer se je zbralo 22 mladih tekmovalcev iz raznih krajev Koroške. Junak dneva in zmagovalac v skupini mladina II je bil Janko Zwitter, ki je s skokom 32 m postavil tudi nov rekord skakalnice. Poleg tega pa sta bila Zahomečana zmagovalca tudi v skupinah šolarji I in šolarji II, namreč Hanzi Milonig in Hanzi Schnabl.

ca. Doslej sta v tej skupini ostali neporaženi le Kanada in Sovjetska zveza, ki bosta v nedeljo igrali odločilno tekmo. V skupini B, kjer pa ne gre za kolajne, igrajo Avstrija, Poljska, Japonska, Jugoslavija, Norveška, Italija, Romunija in Madžarska. Vsak dan so na sporedu štiri tekme, vendar doslej še ni prišlo do kake posebne „senzacije“.

Ta teden vam priporočamo:

Znani ljudje, manj znani dogodki

- France Kidrič: **PREŠERNOV ALBUM**, 246 strani slik in 86 strani besedila, polusnje 156 šil.
- Miha Maleš: **PODOBA IVANA CANKARJA**, spominski zbornik, 224 str. in 32 slik, prilog, ppl. 44 šil.
- LEVSTIKOVA PISMA, uredil Avgust Pirjevec, 354 str. pl. 28 šil.
- Fran S. Finžgar: **LETA MOJEGA POPOTOVANJA**, življenjepis velikega pisatelja, 440 str. in slik, priloge, polusnje 85 šil.
- Ilka Vašle: **IZOBČENEC**, roman o Janezu Trdini, 390 str. ppl. 78 šil.
- Klaus Mann: **SYMPHONIE PATHETIQUE**, roman o Čajkovskem, 322 str. pl. 39 šil.
- Zsolt Harsanyi: **MADŽARSKA RAPSODIJA**, roman o Franzu Lisztu, 386 str. ppl. 58 šil.
- Janko Moder: **SVETA ZEMLJA**, kronika slovenskega rodu, 544 str. ppl. 50 šil.
- Bogo Grafenauer: **USTOLIČEVANJE KOROŠKIH VOJVOD IN DRŽAVA KARANTANSKIH SLOVENCEV**, 624 str. br. 97 šil.
- Maksim Gorki: **SPOMINI NA SODOBNIKE**, zapiski o srečanjih z velikimi kulturniki in politiki, 320 str. pl. 38 šil.
- Djordje Radenković: **MARŠALI, GENERALI IN POLITIKI O DRUGI SVE-TOVNI VOJNI**, 360 str. br. 42 šil.
- S. Koslav: **DOGAJALO SE JE ZA KULISAMI**, zanimivi dogodki iz evropske politike pred in med drugo svetovno vojno, 288 str. br. 34 šil.

„Naša knjiga“, Celovec, Wulfengasse